



บทที่ 4

องค์ประกอบการแสดงของการรำตรวจพลตัวพระในละครพันทาง

การจัดการแสดงนาฏศิลป์ไทยทุกประเภทแต่ละครั้งนั้น ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ของการแสดง เพื่อใช้เป็นข้อกำหนดและเป้าหมายของการแสดง ให้ออกมาตรงกับความต้องการของทั้งผู้สร้างงานและผู้ชมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ และสุนทรียะในการรับชมการแสดง การรำตรวจพลในการแสดงละครพันทางทั้ง 4 เชื้อชาติก็เช่นกันต้ององค์ประกอบสำหรับการแสดงอย่างครบถ้วน ซึ่งแต่ละชุดการแสดงมีองค์ประกอบดังนี้

4.1 การรำตรวจพลมอญ จากเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ตอนมั่งตราต้องทวน ชุดสอพิณยาตรตรวจพล

4.1.1 คุณลักษณะของผู้แสดงที่เป็นตัวพระทั่วไป

จากการศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่องการรำตรวจพลของตัวพระในการแสดงละครในเรื่องอิเหนาของนางสาวขวัญใจ คงถาวร สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 106 ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้แสดงที่เป็นตัวพระ ไว้ดังนี้

1. เพศหญิงหรือเพศชาย มีรูปร่างสูงโปร่ง ลำคอเรียวยาว หาง แขน-ขาเรียวยาว ช่วงลำตัวยาว ใบหน้ารูปไข่
2. มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติท่ารำขั้นพื้นฐานได้ดี เพื่อสามารถฝึกท่ารำโดยใช้อาวุธได้
3. มีความจำที่ดี เพื่อสามารถจดจำท่ารำได้อย่างแม่นยำ
4. มีความฉลาดสามารถฟังเพลงและจับจังหวะได้ เพื่อการปฏิบัติท่ารำที่ถูกต้อง เข้ากับจังหวะและทำนองเพลง ทั้งนี้เพราะการรำตรวจพลจะไม่มีเนื้อร้อง จึงต้องสามารถจับจังหวะเพลงได้ถูกต้อง
5. ปฏิภาณไหวพริบดี เพื่อแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในขณะแสดง
6. มีความอดุสาหะ อดทน และขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมท่ารำ เพื่อให้เกิดความชำนาญ สามารถปฏิบัติท่ารำโดยใช้อาวุธได้อย่างถูกต้องไม่ขัดเงิน

4.1.2 คุณลักษณะของผู้แสดงสอพิณขาดรจพล

จากการสัมภาษณ์อาจารย์จุลชาติ อรัณยะนาค ผู้ที่ได้รับบทบาทแสดงเป็นสอพิณขาดรจพล เป็นคนแรก และเป็นผู้ประดิษฐ์ทำราชุดสอพิณขาดรจพล ได้ให้ข้อจำกัดของคุณลักษณะของผู้แสดงเป็นสอพิณขาดรจพลไว้ดังนี้

“เนื่องจากสอพิณขาดรจพลเป็นตัวละครที่มีนิสัยใจร้อน มุทะลุ มีนิสัยขี้โกง ไม่ซื่อ ทำทุกวิถีเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ มีความหยิ่งผยอง มั่นใจในความสามารถของตนเอง เป็นตัวโกงของเรื่อง เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้รับบทบาทนี้ต้องสามารถแสดงออกให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะนิสัยของตัวละครให้เด่นชัด ผู้แสดงต้องเข้าถึงบทบาทของตัวละครให้มากที่สุด โดยเฉพาะในการรำตรวจพลนี้ ผู้แสดงต้องมีทักษะความชำนาญในการใช้อาวุธเป็นอย่างดี เพราะว่าสอพิณขาดรจพลเป็นแม่ทัพผู้นำทัพมอญ จึงต้องแสดงความคล่องแคล่ว ความดุคั่น และเข้มแข็งในการใช้อาวุธ ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะของการฟังจังหวะเพลง ต้องรำให้ถูกต้องและลงจังหวะ เนื่องจากการรำตรวจพลนั้นมีเพียงทำนองเพลง ไม่มีเนื้อร้อง”¹

จากการสัมภาษณ์อาจารย์สมชาย อยู่เกิด ผู้ที่ได้รับบทบาทแสดงเป็นสอพิณขาดรจพล และได้รับการถ่ายทอดทำราชุดสอพิณขาดรจพลจากอาจารย์จุลชาติ อรัณยะนาค ได้ให้ข้อจำกัดของคุณลักษณะของผู้แสดงเป็นสอพิณขาดรจพลไว้ดังนี้

“สอพิณขาดรจพลเป็นตัวละครที่มีนิสัยขี้โกง เป็นคนไม่ดี มีนิสัยชั่วร้าย เนื่องจากไม่ใช่พระเอก จึงไม่จำเป็นต้องมีความนุ่มนวล อ่อนโยน เป็นสุภาพบุรุษ ผู้แสดงต้องมีบุคลิกที่แสดงถึงความผู้ชายที่มีนิสัยแข็งกร้าว ดุคั่น มีความเป็นนักเลง การแสดงอารมณ์ออกทางสีหน้า ต้องมีความรับผิดชอบ มีความหมั่นเพียรในการฝึกซ้อม โดยเฉพาะในการแสดงชุดสอพิณขาดรจพล ผู้แสดงต้องมีความชำนาญในการใช้อาวุธอย่างคล่องแคล่ว จดจำท่ารำได้อย่างแม่นยำ มีทักษะในการฟังจังหวะเพลงอย่างละเอียด รำให้ถูกต้องและถูกต้องตามจังหวะ”²

4.1.3 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงชุดสอพิณขาดรจพล

การแต่งกายของสอพิณขาดรจพลในการแสดงชุดสอพิณขาดรจพล มีดังนี้

1. เสื้อแขนยาวสีดำปลอกชายเสื้อไว้นอกสนับเพลา
2. สนับเพลาสีดำ

¹สัมภาษณ์ จุลชาติ อรัณยะนาค, ครูชำนาญการพิเศษ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม, 10 กรกฎาคม 2555.

²สัมภาษณ์ สมชาย อยู่เกิด, นาฏศิลป์ชำนาญงาน สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, 23 สิงหาคม 2555.

3. ผ้ายกสี่แดงนุ่งแบบหางปรก
4. เสื้อกั๊กถนงย่นตีปักลายหงส์
5. ผ้าคาดเอวสี่แดง
6. ผ้าโพกศีรษะสี่แดง ผูกโบว์ด้านหลัง
7. กรองคอ สร้อยคอ
8. ต่างหู
9. เข็มขัด
10. เกี้ยวทอง
11. สั้งवालเพชร
12. กำไลข้อเท้า



รูปที่ 2: เครื่องแต่งกายสอพิณยาดรจพล

ที่มา : นายสมชาย อยู่เกิด

4.1.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงชุดสอพิณยาดรจพล

การแสดงชุดสอพิณยาดรจพล มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงคือ อาวุธทวนมีความยาวประมาณ 180 เซนติเมตร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นด้ามจับ และส่วนที่เป็นใบมีด ในส่วนที่เป็นใบมีดมีความยาวประมาณ 30 เซนติเมตร ทาสีเงิน หรือสีตะกั่ว ส่วนที่เป็นด้ามทวนมีความยาว

ประมาณ 140 เซนติเมตร ทาสีดำ บริเวณที่เป็นข้อต่อระหว่างในมิดและด้ามจับนั้น จะติดพู่สีแดง ซึ่งทำมาจากไหมพรมหรือไหมญี่ปุ่น โดยติดพู่ให้รอบด้ามทวนและให้ไหมห้อยลงมามีความยาว ประมาณ 20 เซนติเมตร



รูปที่ 3 : อาวุธทวน

ที่มา : <https://www.oriental-arms.com>

4.1.5 เพลงที่ใช้ในการแสดงชุดสอพิณยาตรวงพล

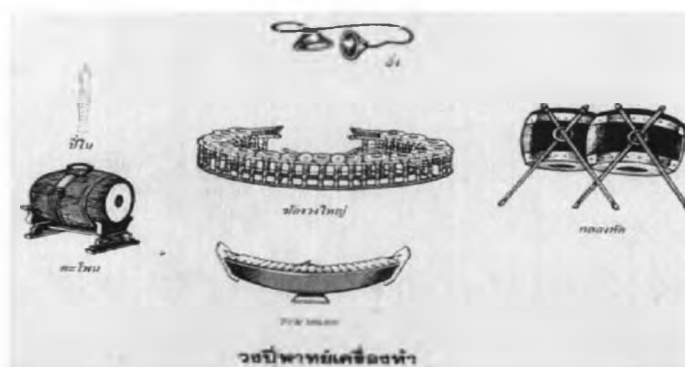
การแสดงชุดสอพิณยาตรวงพล มีเพลงประกอบการแสดงคือเพลงพญาลำพอง และใช้หน้าทับมอญ เพลงพญาลำพองนี้ เป็นเพลงออกภาษาของมอญเป็นเพลง 2 ชั้น ทำนองเก่า นิยมใช้ประกอบการแสดงที่บ่งบอกความเป็นเชื้อชาติมอญ ในการแสดงสอพิณยาตรวงพลนี้มีเฉพาะทำนองเพลง ไม่มีเนื้อร้องประกอบเพลง เป็นเพลงที่มีจังหวะใหญ่ และหนักแน่น เหมาะสำหรับการใช้บรรเลงประกอบการรำตรวงพลชุดนี้ สามารถแสดงได้ถึงอารมณ์ของตัวละครที่มีความพร้อมและความมุ่งมั่นที่จะนำพลออกศึก และสามารถสื่อถึงบุคลิกของตัวละครได้อีกด้วย เนื่องจากสอพิณยาเป็นตัวละครที่มีนิสัยใจร้อน มุทะลุ มีนิสัยขี้โกง ไม่ซื่อ ทำทุกวิธีเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะ มีความหยิ่งผยอง มั่นใจในความสามารถของตนเอง

4.1.6 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงชุดสอพินยาตรวพล

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในการแสดงชุดสอพินยาตรวพลคือ วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ แล้วแต่โอกาสและสถานที่ที่แสดง หรืออาจใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม เนื่องจากวงปี่พาทย์ไม้นวมมีเสียงที่เบา นุ่มนวล เหมาะแก่การบรรเลงประกอบการแสดงละครรำ และเพิ่มเครื่องดนตรีที่มีสำเนียงมอญเข้าไปด้วย เช่น ตะโพนมอญ และเปิงมาง

วงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องประเภท“เครื่องตี”เป็นเครื่องดนตรีสำคัญหรือเป็นตัวเอก ได้แก่ ระนาด กับ ฉิ่งวง และมีเครื่องเป่าคือ ปี่ เป็นตัวสำคัญรองลงมา นอกจากนั้นก็มีเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ตะโพน กลองทัด กลองสองหน้า และกลองแขก ปี่พาทย์นี้บางสมัยเรียกว่า “พิณพาทย์”

- วงปี่พาทย์เครื่องห้าเป็นวงปี่พาทย์ที่เป็นวงหลักมีจำนวนเครื่องดนตรีน้อยชิ้นที่สุด ดังนี้
 1. ปี่ใน 1 เล้า
 2. ระนาดเอก 1 ราง
 3. ฉิ่งวงใหญ่ 1 วง
 4. กลองทัด 2 ลูก
 5. ตะโพน 1 ลูก
 6. ฉิ่ง 1 คู่
 ในบางกรณีอาจใช้ฉาบ กรับ โหม่งด้วย

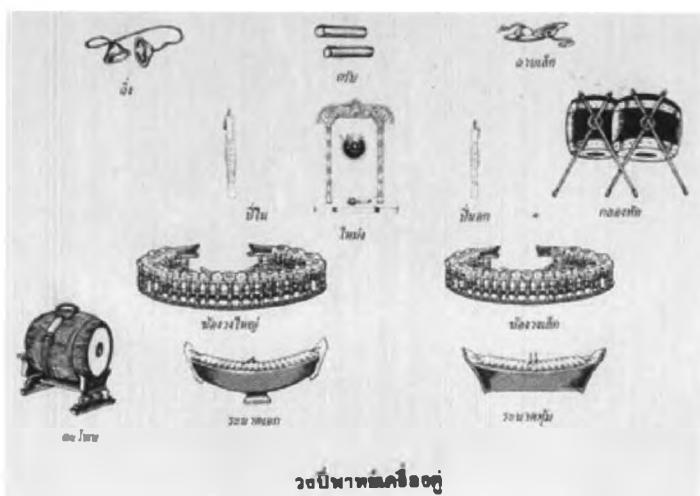


รูปที่ 4 : วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ที่มา : <https://www.google.co.th>

-วงปี่พาทย์เครื่องคู่ เป็นวงปี่พาทย์ที่ประกอบด้วยเครื่องทำทำนองเป็นคู่ เนื่องด้วยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้คิดเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้นอีก 2 อย่าง คือ ระนาดทุ้ม กับ ฉิ่งวงเล็ก และนำเอาปี่นอกซึ่งใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์สำหรับการแสดงหนังใหญ่สมัยโบราณมา รวมเข้ากับวงปี่พาทย์เครื่องห้าที่มีอยู่เดิม มีเครื่องดนตรีดังนี้

1. ปี่ 1 คู่ คือ ปี่ในและปี่นอก
 2. ระนาด 1 คู่ คือ ระนาดเอกและระนาดทุ้ม
 3. ฆ้องวงเล็ก
 4. ฆ้องวงใหญ่
 5. กลองทัด 1 คู่
 6. ตะโพน 1 ลูก
 7. ฉิ่ง 1 คู่
 8. ฉาบเล็ก 1 คู่
 9. โหม่ง 1 ใบ
 10. กลองสองหน้า 1 ลูก (บางที่ใช้กลองแขก 1 คู่ แทน)
- ในบางกรณีอาจใช้รับด้วย



รูปที่ 5 : วงปี่พาทย์เครื่องคู่

ที่มา : <https://www.google.co.th>

- วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ คือวงปี่พาทย์เครื่องคู่ที่เพิ่มระนาดเอกเหล็กกับระนาดทุ้มเหล็ก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประดิษฐ์ขึ้นกลายเป็นวงปี่พาทย์ที่มีระนาด 4 ราง โดยตั้งระนาดเอกเหล็กที่ริมด้านขวามือและตั้งระนาดทุ้มเหล็กที่ริมด้านซ้ายมือ ซึ่งนักดนตรีนิยมเรียกกันว่า “เพิ่มหัวท้าย” วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวบางวงก็เพิ่มกลองทัดรวมเป็น 3 ใบบ้าง 4 ใบบ้าง ส่วนฉาบใหญ่นำมาใช้ในวงปี่พาทย์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งมีเครื่องดนตรีดังนี้

1. ปี่ใน
2. ปี่นอก
3. ระนาดเอก
4. ระนาดทุ้ม
5. ระนาดเอกเหล็ก
6. ระนาดทุ้มเหล็ก
7. ฆ้องวงใหญ่
8. ฆ้องวงเล็ก
9. ตะโพน 1 ลูก
10. กลองทัด 1 คู่
11. ฉิ่ง 1 คู่
12. ฉาบเล็ก 1 คู่

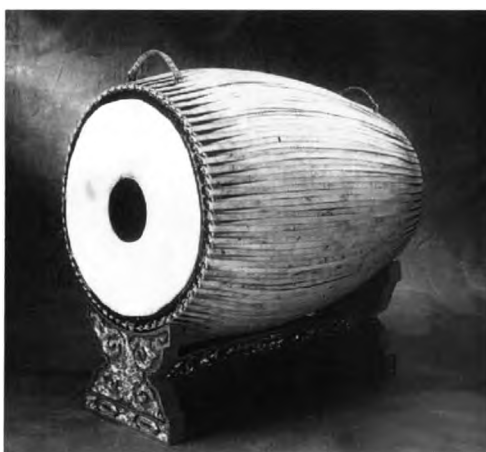
13. โหม่ง 1 ใบ
ในบางกรณีอาจใช้กรับด้วย



รูปที่ 6 : วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

ที่มา : <http://www.yala.riy.ac.th>

- ตะโพนมอญมีลักษณะคล้ายตะโพนของไทย แต่ใหญ่กว่า และตรงกลางหุ้มป้องกันน้อยกว่า มีเสียงกังวานลึกกว่าตะโพนไทยหน้าใหญ่เรียกว่า “เม็ก โหนก” หน้าเล็กเรียกว่า “เม็ก ด้ด” เป็นภาษามอญใช้บรรเลงผสมกับวงปี่พาทย์มอญมีหน้าที่บรรเลงหน้าทับ และกำกับจังหวะต่างๆ



รูปที่ 7 : ตะโพนมอญ

ที่มา : <https://www.th.wikipedia.org/wiki>



- เปิงมางเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง แต่เดิมเป็นเครื่องดนตรีของชาวมอญใช้ตีหอยก้อกับ ตะโพนมอญมีลักษณะเป็นกลองขนาดต่างกัน 7 ลูกผูกเป็นราวในชุดเดียวกันเรียงจากใหญ่ไปหาเล็ก ตัวกลองจึงด้วยหนังสองหน้าขึ้นหน้าด้วยหนังเรียดโยงสายเร้งหนังหน้ากลองเป็นแนวยาว ตลอดเวลาบรรเลงต้องตีเข้าสูบคผสมซี่ถี่ คอกเปิงมางทำเป็นราว 3 ชั้นติดต่อกัน มีตะขอแขวน ลูกเปิงเป็นระยะ คอกเป็นรูปเกือบครึ่งวงกลมเปิงมางคอกใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญ







รูปที่ 8 : เปิงมาง



ที่มา: <https://www.thaitambon.com>



4.1.7 กระบวนท่ารำชุดสอพิณยাত্রวงพล

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เดินธรรมดาก้าวเท้าซ้ายออกมา</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหลังให้อาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ระดับชายพก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
2		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เดินธรรมดาก้าวเท้าขวาออกมา</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหลังให้อาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ระดับชายพก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
3 ท่าเดิน จังหวะที่ 1		ทิศ : ด้านหน้า เท้า : ก้าวเท้าซ้ายไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหลังให้ อาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายหยิบจีบแล้วเคลื่อนมือ ไปตั้งวงด้านข้างลำตัว งอแขน ไหล่ : กดไหล่ซ้าย ศีรษะ : เอียงซ้าย
4 ท่าเดิน จังหวะที่ 2		ทิศ : ด้านหน้า เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหลังให้ อาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายหยิบจีบแล้วเคลื่อนมือ มาตั้งวงระดับชายพก ไหล่ : กดไหล่ขวา ศีรษะ : เอียงขวา



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
5 ทำเดิน จังหวะที่ 3		ทิศ : ด้านหน้า เท้า : ก้าวเท้าซ้ายไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหลังให้อาวุธ แนบแผ่นหลัง มือซ้ายหยิบจับแล้วเคลื่อนมือไป ตั้งวงข้างลำตัว งอแขน ไหล่ : กดไหล่ซ้าย ศีรษะ : เอียงซ้าย
6 ทำยืน		ทิศ : ด้านหน้า เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวาจรดจมูกเท้า ขาเหยียดตั้ง มือ : มือขวาคงอาวุธพลิกมาถือ ด้านหน้า มือซ้ายจับกรายมือออกตั้งวงแขน ตั้งระดับไหล่ ไหล่ : กดไหล่ซ้ายเล็กน้อย ศีรษะ : เอียงซ้ายเล็กน้อย



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>7</p> <p>ท่าเรียก</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้าแล้ววางเต็มเท้า เท้าซ้ายอยู่ในลักษณะก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา ศบจมุมเท้าซ้ายตามจังหวะ</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธพาดที่ลำแขนขวา มือซ้ายตั้งวงข้างหน้า งอแขน ระดับหัวไหล่ กดปลายมือลงแล้ว จับกรายมือ</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย - ขวาเรื่อยๆ ตาม จังหวะ</p> <p>ศีรษะ : กล่อมหน้าตามจังหวะศบเท้า</p>
<p>8</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายแล้ววางเต็มเท้า เท้าขวาอยู่ในลักษณะก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย ศบจมุมเท้าขวาตามจังหวะ</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธพาดที่ลำแขนซ้าย มือขวาขึ้นตั้งข้อมือแขนตั้ง วาดแขนจากด้านหน้าไปด้านข้าง แล้วกดข้อมือลงแขนตั้ง วาดแขน จากด้านข้างมาด้านหน้า</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา - ซ้ายเรื่อยๆ ตาม จังหวะศบเท้า</p> <p>ศีรษะ : กล่อมหน้าตามจังหวะศบเท้า</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>9</p> <p>ท่า</p> <p>รวมมือ</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้าแล้ววางเต็มเท้า</p> <p>เท้าซ้ายอยู่ในลักษณะก้าวข้าง</p> <p>น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>ตบจุมกเท้าซ้ายตามจังหวะ</p> <p>มือ : มือทั้งสองรวมมืออยู่ด้านหน้า</p> <p>ระดับชายพก มือขวาถืออาวุธ</p> <p>คว่ำมือ มือซ้ายคว่ำมือวางบนมือ</p> <p>ขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย – ขวาเรื่อยๆ ตาม</p> <p>จังหวะตบเท้า</p> <p>ศีรษะ : กล่อมหน้าตามจังหวะตบเท้า</p>
<p>10</p> <p>ท่ายิ้ม</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า</p> <p>เท้าขวาวางจุมกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าเฉียง 45 องศา</p> <p>มือซ้ายกรีดนิ้วจีบคว่ำระดับปาก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้ายเล็กน้อย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>11</p> <p>ท่า</p> <p>ดูบ</p> <p>หมวด</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า</p> <p>เท้าขวาวางจุมกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าเฉียง 45 องศา</p> <p>มือซ้ายนิ้วชี้และนิ้วกลางเหยียดตั้ง นิ้วที่เหลืองอเก็บที่อุ้งมือ ใช้</p> <p>นิ้วชี้ปาดเหนือริมฝีปากด้านขวา</p> <p>เปลี่ยนใช้นิ้วชี้ปาดเหนือริมฝีปากด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายเล็กน้อย แล้วเปลี่ยนกดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้ายเล็กน้อยแล้วเปลี่ยนเอียงขวาเล็กน้อย</p>
<p>12</p>		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้าย ตะเท้าขวา</p> <p>มือ : กลับด้านอาวุธ มือซ้ายตั้งวงให้</p> <p>ด้ามอาวุธอยู่ที่หว่างนิ้วหัวแม่มือ</p> <p>มือขวาแบหงายรองรับด้านปลาย</p> <p>อาวุธ แขนเหยียดตั้ง ทอดแขน</p> <p>ไปข้างลำตัว แหวงอาวุธไปทาง</p> <p>ด้านขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p> <p>วงเคลื่อนที่ไปตรงกลางเวที</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
13		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวา เท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : กลับด้านอาวุธ มือขวาตั้งวงให้ ด้ามอาวุธอยู่ที่หว่างนิ้วหัวแม่มือ มือซ้ายแบหงายรองรับด้านปลาย อาวุธ แขนเหยียดตั้ง ทอดแขน ไปด้านข้างลำตัว</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
14		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า น้าหนักอยู่ที่ เท้าขวา เท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือขวาถือด้านด้ามอาวุธระดับ ชายพก มือซ้ายพลิกข้อมือตั้งวงแขน เหยียดตั้งมาด้านหน้า ให้ด้าน ปลายอาวุธอยู่ที่หว่างนิ้วหัวแม่มือ</p> <p>ไหล่ : ติไหล่ซ้ายไปด้านหลัง แล้วเปลี่ยนกดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย แล้วเปลี่ยนเอียงขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
15		<p>ทิศ : ด้านขวาของเวที</p> <p>เท้า : พลิกเท้า เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวาก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือขวาถือด้านปลายอาวุธระดับ ชายพก มือซ้ายพลิกข้อมือหงายมือ งอ แขน โยนด้านปลายอาวุธขึ้นแล้ว รับ</p> <p>ไหล่ : ติไหล่ซ้ายไปด้านหน้า</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา ปฏิบัติ 3 ครั้ง ค่อยๆ หมุนตัวทาง ด้านขวา</p>
16		<p>ทิศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้าวางเต็มเท้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลัง เปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายโยนด้านปลายอาวุธขึ้น วาดอาวุธขึ้น เหนือศีรษะ มือซ้ายตั้งวงบนแขน มือขวาแบหงายรองอาวุธด้าน ปลายทอดแขนเหยียดตั้งไป ด้านหน้าเวที ทอดอาวุธมา ด้านหน้าเวทีให้ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
17		<p>ทิส : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย เท้าขวาจรดมุกเท้า อยู่ด้านข้างเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวากำมือจับปลายอาวุธ ทอดแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้า เวทีทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
18		<p>ทิส : เดินเป็นวงกลม</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายสะบัดจับออกตั้งวงบนมือ ขวาแบหงายจับปลายอาวุธทอดแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้าเวที ทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 17-18 สลับกับจนหมดจังหวะ พร้อมกับเดินเป็นวงกลม 1 รอบ</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
19		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง ใช้น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย เท้าขวาจรดงมุกเท้า อยู่ด้านข้างเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาคว่ำมือจับปลายอาวุธทอดแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้าเวที ทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
20		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายสะบัดจับออกตั้งวงบนมือ ขวาแบหงายจับปลายอาวุธทอดแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้าเวที ทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 19-20 สลับกับจนหมดจังหวะ พร้อมกับเดินลงไปข้างหลังของเวที</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
21		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาคว่ำมือจับปลายอาวุธทอด แขนเหยียดตั้งไปด้านหน้าเวที ทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
22		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไปด้านข้าง น้าหนัก อยู่ที่เท้าขวา เท้าซ้ายจรดจมูกเท้า อยู่ด้านข้าง เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายสะบัดจับออกตั้งวงบนมือ ขวาแบหงายจับปลายอาวุธทอด แขนเหยียดตั้งไปด้านหน้าเวที ทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 21-22 สลับกับจน หมดจังหวะ พร้อมกับเดินขึ้นไป ข้างหน้าของเวที</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
23		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายสะบัดจีบออกตั้งวงบน มือขวาแบหงายจับปลายอาวุธ ทอดแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้า เวทีทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา ขยับเท้าเคลื่อนที่ลงด้านหลังของ เวที</p>
24		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า ยึดเข้าขึ้น</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาแบหงายจับปลายอาวุธ ทอดแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้า เวทีทอดอาวุธมาด้านหน้าเวทีให้ ปลายติดพื้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่าร่า	อธิบายท่าร่า
25		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวา กข้าง</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวา แบนหงายจับปลายอาวุธ ทอคแขนเหยียดตั้งไปด้านหน้า เวทีทอคอาวุธมาด้านหน้าเวทียก ปลายอาวุธขึ้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
26		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวา กข้าง</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวา โยนอาวุธขึ้น แล้วรับ อาวุธ โดยที่จับด้านปลายอาวุธ</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
27		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวาก้าวข้าง น้าหนักอยู่ที่ เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงแนบสะโพก มือขวาจับด้านปลายอาวุธ ให้ อาวุธอยู่ด้านหลัง ให้ด้านด้าม อาวุธขัดที่แขนซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้ายหันหน้ามองด้านซ้าย</p>
28		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยึดเข้าจัน เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้ายเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงแนบสะโพก มือขวาจับด้านปลายอาวุธ ให้ อาวุธอยู่ด้านหลัง ให้ด้านด้าม อาวุธขัดที่แขนซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
29		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวา กข้าง</p> <p>มือ : มือขวากำมือหลวมจับด้านปลาย อาวุธ ให้อาวุธอยู่ด้านหลัง มือซ้ายคั่นค้ำอาวุธให้พุ่งขึ้นไป</p> <p>ไหล่ : กคไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
30		<p>ทิศ : ด้านขวาของเวที</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้าย ก้าวข้าง น้าหนักอยู่ที่เท้า ซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาจับด้านค้ำอาวุธ อยู่ ระดับหัวไหล่ มือซ้ายทอดแขนเหยียดตั้งไป ด้านข้างแบงหางมือรองรับด้าน ปลายอาวุธ</p> <p>ไหล่ : กคไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
31		<p>ทิศ : ด้านขวาของเวที</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือขวาจับค้ำมอาวุธวาดอาวุธ เป็นวงกลมเหนือศีรษะ มือซ้ายจับหงายชายพก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>
32		<p>ทิศ : เดินเป็นวงกลม</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายไปด้านข้าง น้าหนัก อยู่ที่เท้าซ้าย เท้าขวาจรดมุกเท้า อยู่ด้านข้าง เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาจับค้ำมอาวุธทอด แขนไปด้านข้างลำตัว แขน เหยียดตั้ง มือซ้ายตั้งวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 31 – 32 สลับกับ จนหมดจังหวะ พร้อมกับเดิน เป็นวงกลม 1 รอบ</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
33		<p>ทิศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : วิ่งชอยเท้า</p> <p>มือ : มือขวาจับค้ำอาวุธวาดอาวุธเป็นวงกลมเหนือศีรษะ มือซ้ายตั้งวงล่าง</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง วิ่งไปยังคนตรง</p>
34 ทำยื่น		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้ายจรดจมูกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธด้านหน้าจับตรงกลางของอาวุธ ให้ปลายอาวุธตั้งขึ้น มือซ้ายวางมือที่หน้าขาซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวาเล็กน้อย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
35 ท่าเรียก		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้าแล้ววางเต็มเท้า เท้าซ้ายอยู่ในลักษณะก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธพาดที่ลำ แขนขวา มือซ้ายตั้งวงข้างหน้า งอแขน ระดับหัวไหล่ กดปลายมือลง แล้วจับกรายมือ</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายแล้วเปลี่ยนกดไหล่ ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้ายแล้วเปลี่ยนเอียงขวา</p>
36 ท่ารวม มือ		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้าแล้ววางเต็มเท้า เท้าซ้ายอยู่ในลักษณะก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือทั้งสองรวมมืออยู่ด้านหน้า ระดับชายพก มือขวาถืออาวุธคว่ำมือ มือซ้ายคว่ำมือวางบนมือขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาแล้วเปลี่ยนกดไหล่ ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวาแล้วเปลี่ยนเอียงซ้าย</p>




ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
37		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้าย ตะเท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงจับด้านปลายอาวุธ แขนงมือไปด้านซ้าย มือขวาตั้งวงให้ด้ามอาวุธให้ด้าม อาวุธอยู่ที่หว่างนิ้วหัวแม่มือ</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>
38		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ตะเท้าขวา</p> <p>มือ : กลับด้านอาวุธ มือซ้ายตั้งวงให้ ด้ามอาวุธอยู่ที่หว่างนิ้วหัวแม่มือ มือขวาแบหงายรองรับด้านปลาย อาวุธ แขนงเหยียดตั้ง ทอดแขน ไปข้างลำตัว แขนงอาวุธไปทาง ด้านขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย ริงชอยเท้ามาเข้าประจำที่</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
39 ทำยืน		<p>ทิศ : เฌียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้ายจรดจมูกเท้า ขาเหยียด ตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าจับตรง กลางของอาวุธ ให้ปลายอาวุธ ตั้งขึ้น</p> <p>มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ที่สะโพก ซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เฌียงขวาเล็กน้อย</p>
40 ท่าเรียก		<p>ทิศ : เฌียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาไขว้หน้าแล้ววางเต็ม เท้า</p> <p>เท้าซ้ายอยู่ในลักษณะก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่ขาซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธพาดที่ลำ แขนขวา</p> <p>มือซ้ายตั้งวงข้างหน้า งอแขน ระดับหัวไหล่ กดปลายมือลง แล้วจับกรายมือ</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายแล้วเปลี่ยนกดไหล่ ขวา</p> <p>ศีรษะ : เฌียงซ้ายแล้วเปลี่ยนเฌียงขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
41 ยกทัพ		<p>ทิศ : เฌียงซ้าย 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวาก้าวข้าง น้าหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือทั้งสองทำท่าโกยมือขึ้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เฌียงซ้าย</p>
42 ไปที่นุ่น		<p>ทิศ : เฌียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวาจรดมุกเท้าขวาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธพาดที่ลำแขนขวา มือซ้ายชี้เหยียดแขนตั้งไป ด้านหน้า</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เฌียงขวาเล็กน้อย หน้ามองตามมือซ้าย</p>

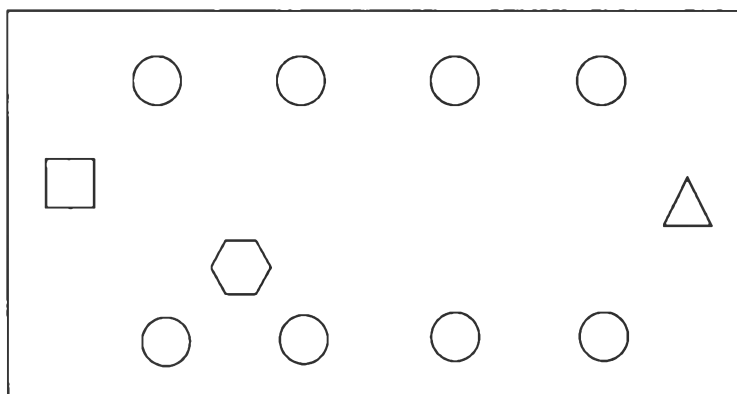
ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>43</p> <p>ทำขึ้น</p>		<p>ทิส : เฝียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้ายจรดจมูกเท้า ขาเหยียด ตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาดึงอาวุธด้านหน้า จับ ตรงกลางของอาวุธ ให้ปลาย อาวุธตั้งขึ้น มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ที่สะโพก ข้างซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เฝียงขวาเล็กน้อย</p>
<p>44</p>		<p>ทิส : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้ายวางส้นเท้า ข้างๆ เท้า ขวา</p> <p>มือ : มือขวาดึงอาวุธด้านหน้า ระดับวงหน้า มือซ้ายจับหางระดับชายพก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เฝียงขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
45		<p>ทิส : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้าย แล้ววางเต็มเท้า เท้าขวาวางสั้นเท้า ข้างๆ เท้า ซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้า ระดับ วงล่าง มือซ้ายม้วนจับออกตั้งวงหน้า</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 44 – 45 สลับกัน ทั้งหมด 4 จังหวะ</p>
46		<p>ทิส : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวา แล้ววางเต็มเท้า เท้าซ้ายวางสั้นเท้า ข้างๆ เท้า ขวา</p> <p>มือ : มือขวาควงอาวุธ แล้วถืออาวุธ ระดับวงหน้า มือซ้ายจับหงายระดับชายพก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
47		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้าย แล้ววางเต็มเท้า เท้าขวาวางสั้นเท้า ซ้ายๆ เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาควงอาวุธ แล้วถืออาวุธ ระดับวงล่าง</p> <p>มือซ้ายม้วนมือจับออกตั้งวงหน้า</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 46 – 47 สลับกัน ทั้งหมด 4 จังหวะ</p>
48		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวา แล้ววางเต็มเท้า โยยก เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงล่าง</p> <p>มือขวาควงอาวุธข้างลำตัวด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวาเล็กน้อย</p>
49		<p>ทศ : ด้านซ้ายของเวที</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้าย แล้ววางเต็มเท้า โยยก เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงล่าง</p> <p>มือขวาควงอาวุธข้างลำตัวด้านขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวาเล็กน้อย</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 48 – 49 สลับกัน เดินเคลื่อนทัพไป</p>

4.1.8 แผนผังการใช้พื้นที่เวทีในการแสดงชุดสอพินยาตรวงพล

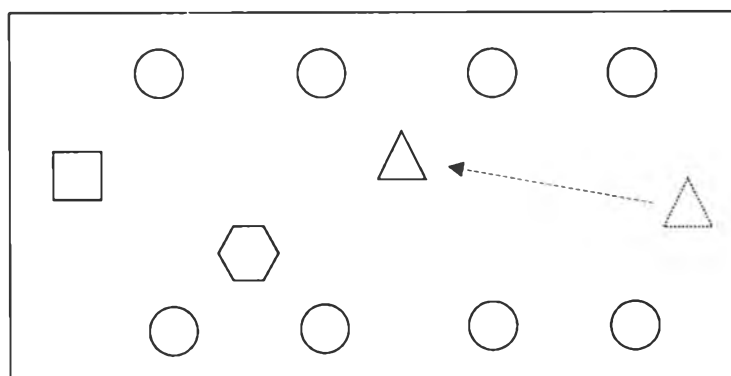
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (1)

คำอธิบายแผนผัง - สอพินยาออกปรากฏตัวที่ด้านขวาของเวที

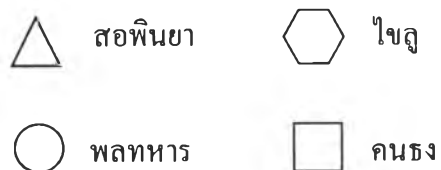
ผู้ชม



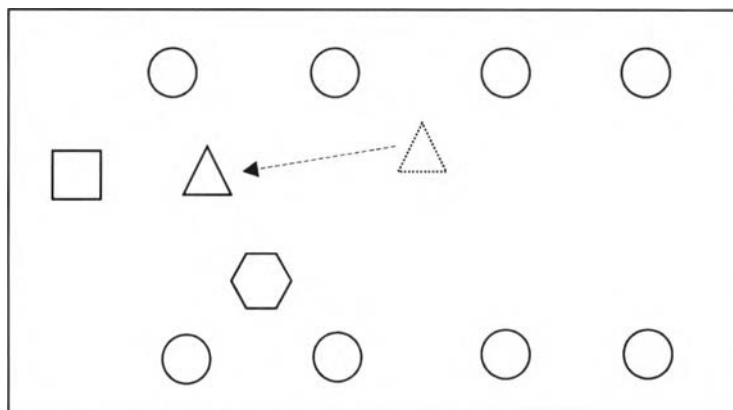
แผนผังการใช้พื้นที่เวที (2)

คำอธิบายแผนผัง - สอพินยาเคลื่อนที่มายู่กลางกองทัพเพื่อรำอาวุธ

*หมายเหตุ



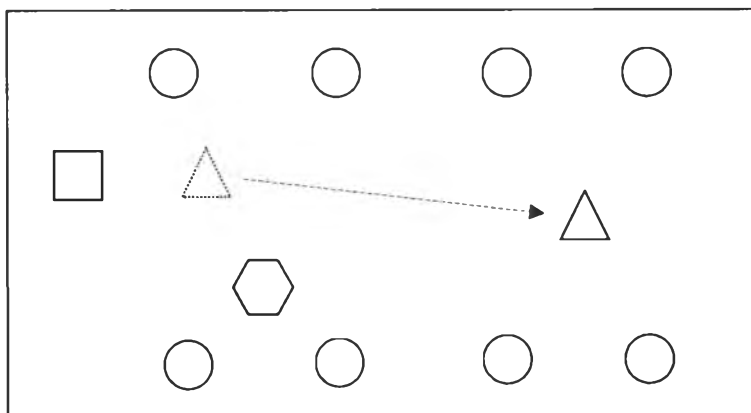
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (3)

คำอธิบายแผนผัง - สอพินยาเคลื่อนที่ไปนั่งคนธงเพื่อถามความพร้อม

ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (4)

คำอธิบายแผนผัง - สอพินยาเคลื่อนที่ไปประจำที่เพื่อส่งเคลื่อนทัพ

*หมายเหตุ

- | | | | |
|---|---------|---|------|
| △ | สอพินยา | ⬡ | ไขว่ |
| ○ | พลทหาร | □ | คนธง |

4.2 การรำตรวจพลพม่า จากเรื่องราชาธิราช ตอนสังจะสมิงนครอินทร์ ชุดมั่งรายกะขอฉะวาตรวจพล

4.2.1 คุณลักษณะของผู้แสดงมั่งรายกะขอฉะวาตรวจพล

การคัดเลือกผู้แสดงรับบทเป็นมั่งรายกะขอฉะวา ควรมีพื้นฐานการรำตัวพระ มีรูปร่างสูงโปร่งและกำยำ สามารถใช้อาวุธต่างๆ ได้อย่างชำนาญ คล่องแคล่ว เพราะมั่งรายกะขอฉะวาเป็นทหารชาตินักรบ มีฝีมือ จนได้รับความไว้วางใจให้ดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพนำพลทหารออกทำสงครามเสมอ

จากการสัมภาษณ์นายปกรณ์ พรพิสุทธิ์ ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทำรำมั่งรายกะขอฉะวาตรวจพลจากท่านผู้หญิงแก้ว สนิทวงศ์เสนีย์ ได้ให้ข้อจำกัดของคุณลักษณะของผู้แสดงเป็นมั่งรายกะขอฉะวาไว้ดังนี้

“มั่งรายกะขอฉะวาเป็นตัวละครที่มีรูปร่างสูงโปร่ง หน้าตาดี เป็นแม่ทัพที่มีความเชี่ยวชาญและมีฝีมือในการใช้อาวุธ มีชั้นเชิงกลยุทธ์ในการทำศึก มีความกล้าหาญในการสงคราม ผู้ที่รับบทบาทนี้ควรมีคุณลักษณะคือ รูปร่างสูงโปร่ง หน้าตาดี มีทักษะความชำนาญในการใช้อาวุธอย่างคล่องแคล่ว ท่วงทีแข็งแกร่ง สง่างาม กระฉับกระเฉง ว่องไว มีความเด็ดเดี่ยว มีทักษะอย่างดีในการฟังจังหวะเพลง มีทักษะอย่างดีในการจดจำท่ารำ ควรมีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมเพื่อรำกระบวนท่าให้ถูกต้องและลงตามจังหวะเพลง”³

4.2.2 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง

การแต่งกายของมั่งรายกะขอฉะวาในการแสดงชุดมั่งรายกะขอฉะวาตรวจพล มีดังนี้

1. เสื้อแขนยาวสีดำปล่อยชายเสื้อไว้นอกสนับเพลา
2. สนับเพลาสีดำ
3. ผ้ายกสีแดงหรือสีดำนุ่งผ้าลอยชายสั้น ผ้าสามเหลี่ยมมีจีบรอบด้านหน้า
4. เสื้อกั๊กलगชั้นดื่บักลายนกงูง
5. ผ้าคาดเอวสีทอง
6. ผ้าโพกศีรษะสีทอง ผูกโบว์ข้างขวา
7. กรองคอ
8. ต่างหู
9. เข็มขัด

³สัมภาษณ์ ปกรณ์ พรพิสุทธิ์, ผู้อำนวยการ สำนักการสังคีต กรมศิลปากร, 22 กรกฎาคม 2555.

10. สังกวาลัก 3 สาย หรือ 1 สาย

11. กำไลข้อเท้า



รูปที่ 9 : เครื่องแต่งกายของมั่งรายกะยอจะวา

ที่มา : <http://www.google.co.th>

4.2.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุดม้งรายกะยอจะวาดตรวจพล มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงคือ อาวุธดาบ เป็นอาวุธประจำตำแหน่งอุปราช มีความยาวประมาณ 100 เซนติเมตร แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นดาบและส่วนที่เป็นฝักดาบ ส่วนที่เป็นดาบแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นใบมีด และส่วนที่เป็นด้ามจับ



รูปที่ 10: พระแสงดาบ

ที่มา : <http://www.google.co.th>

4.2.4 เพลงที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุดม้งรายกะยอจะวาดตรวจพล มีเพลงประกอบการแสดงคือเพลงพม่าใหญ่ และเพลงพม่าทุงเล เป็นเพลงที่แสดงอารมณ์ความฮึกเหิม กล้าหาญ เข้มแข็ง โดยเพลงที่ใช้ในการแสดงชุดนี้จะออกสำเนียงพม่าซึ่งมีจังหวะรุกเร้า รวดเร็ว กระฉับกระเฉง

4.2.5 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

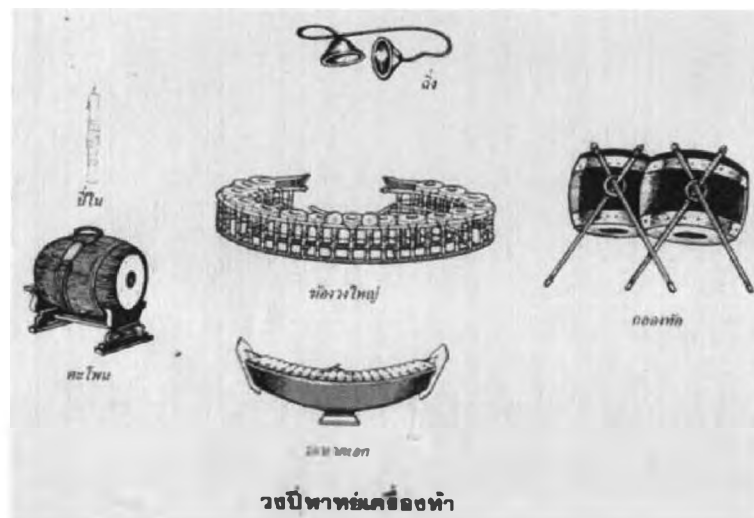
เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในการแสดงชุดม้งรายกะยอจะวาดตรวจพลคือ วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ แล้วแต่โอกาสและสถานที่ที่แสดง หรืออาจใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม เนื่องจากวงปี่พาทย์ไม้นวมมีเสียงที่เบา นุ่มนวล เหมาะแก่การบรรเลงประกอบการแสดงละครรำ และเพิ่มเครื่องดนตรีที่มีสำเนียงพม่าเข้าไปด้วย เช่น กลองยาว เปิงมาง

วงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องประเภท“เครื่องดี” เป็นเครื่องดนตรีสำคัญหรือเป็นตัวเอก ได้แก่ ระนาด กับ ซออู้ และมีเครื่องเป่าคือ ปี่ เป็นตัวสำคัญรองลงมา นอกจากนั้นก็มีเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ตะโพน กลองทัด กลองสองหน้า และกลองแขก ปี่พาทย์นี้บางสมัยเรียกว่า “พิณพาทย์”

- วงปี่พาทย์เครื่องห้าเป็นวงปี่พาทย์ที่เป็นวงหลักมีจำนวนเครื่องดนตรีน้อยชิ้นที่สุด ดังนี้

- | | |
|--------------------|-------------------|
| 1. ปี่ใน 1 เล้า | 2. ระนาดเอก 1 ราง |
| 3. ฉิ่งวงใหญ่ 1 วง | 4. กลองทัด 2 ลูก |
| 5. ตะโพน 1 ลูก | 6. ฉิ่ง 1 คู่ |

ในบางกรณีอาจใช้ฉาบ กรับ โหม่งด้วย



รูปที่ 11: วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ที่มา : <http://www.google.co.th>

-วงปี่พาทย์เครื่องคู่ เป็นวงปี่พาทย์ที่ประกอบด้วยเครื่องทำทำนองเป็นคู่ เนื่องด้วยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้คิดเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้นอีก 2 อย่าง คือ ระนาดทุ้ม กับ ฉิ่งวงเล็ก และนำเอาปี่นอกซึ่งใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์สำหรับการแสดงหนังใหญ่สมัยโบราณมา รวมเข้ากับวงปี่พาทย์เครื่องห้าที่มีอยู่เดิม มีเครื่องดนตรีดังนี้

- | | |
|---------------------------------|--|
| 1. ปี่ 1 คู่ คือ ปี่ในและปี่นอก | 2. ระนาด 1 คู่ คือ ระนาดเอกและระนาดทุ้ม |
| 3. ฉิ่งวงเล็ก | 4. ฉิ่งวงใหญ่ |
| 5. กลองทัด 1 คู่ | 6. ตะโพน 1 ลูก |
| 7. ฉิ่ง 1 คู่ | 8. ฉาบเล็ก 1 คู่ |
| 9. โหม่ง 1 ใบ | 10. กลองสองหน้า 1 ลูก (บางที่ใช้กลองแขก 1 คู่ แทน) |

ในบางกรณีอาจใช้กรับด้วย



รูปที่ 12: วงปี่พาทย์เครื่องคู่

ที่มา : <http://www.google.co.th>

- วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ คือวงปี่พาทย์เครื่องคู่ที่เพิ่มระนาดเอกเหล็กกับระนาดทุ้มเหล็ก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประดิษฐ์ขึ้นกลายเป็นวงปี่พาทย์ที่มีระนาด 4 ราง โดยตั้งระนาดเอกเหล็กที่ริมด้านขวามือและตั้งระนาดทุ้มเหล็กที่ริมด้านซ้ายมือ ซึ่งนักดนตรีนิยมเรียกกันว่า “เพิ่มหัวท้าย” วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวบางวงก็เพิ่มกลองทัดรวมเป็น 3 ใบบ้าง 4 ใบบ้างส่วนฉาบใหญ่นำมาใช้ในวงปี่พาทย์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งมีเครื่องดนตรีดังนี้

- | | |
|------------------|-------------------|
| 1. ปี่ใน | 2. ปี่นอก |
| 3. ระนาดเอก | 4. ระนาดทุ้ม |
| 5. ระนาดเอกเหล็ก | 6. ระนาดทุ้มเหล็ก |
| 7. ฉิ่งวงใหญ่ | 8. ฉิ่งวงเล็ก |
| 9. ตะโพน 1 ลูก | 10. กลองทัด 1 คู่ |
| 11. ฉิ่ง 1 คู่ | 12. ฉาบเล็ก 1 คู่ |
| 13. โหม่ง 1 ใบ | |

ในบางกรณีอาจใช้รับด้วย



รูปที่ 13 : วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

ที่มา : www.yala.riy.ac.th

- เปิงมางเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง แต่เดิมเป็นเครื่องดนตรีของชาวมอญใช้ตีหอกล้อกับ ตะโพนมอญมีลักษณะเป็นกลองขนาดต่างกัน 7 ลูกผูกเป็นราวในชุดเดียวกันเรียงจากใหญ่ไปหาเล็ก ตัวกลองจึงด้วยหนังสองหน้าขึ้นหน้าด้วยหนังเรียดโยงสายเร้งหนังหน้ากลองเป็นแนวยาว ตลอดเวลาบรรเลงต้องตีค้ำวสุกบคผสมซี่ไ้ถ้า คอกเปิงมางทำเป็นราว 3 ชั้นติดต่อกัน มีตะขอแขวน ลูกเปิงเป็นระยะ คอกเป็นรูปเกือบครึ่งวงกลมเปิงมางคอกใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญ



รูปที่ 14 : เปิงมาง

ที่มา : <http://www.thaitambon.com>



-กลองยาวเป็นเครื่องดนตรีสำหรับตีด้วยมือ ตัวกลองทำด้วยไม้ มีลักษณะกลมกลวง ขึงด้วยหนังมีหลายชนิดถ้าทำด้วยหนังหน้าเดียว มีรูปยาวมากใช้สะพายในเวลาตี เรียกว่ากลองยาวหรือเถิดเทิง เชื่อกันว่ากลองยาวได้แบบอย่างมาจากพม่าในสมัยกรุงธนบุรีหรือต้นกรุงรัตนโกสินทร์ สมัยที่ไทยกับพม่ากำลังทำสงครามกัน เวลาพักรบ พวกทหารพม่าก็เล่น “กลองยาว” กันสนุกสนาน พวกชาวไทยได้เห็นก็จำแบบอย่างมาเล่นบ้าง แต่บางท่านก็เล่าว่ากลองยาวของพม่าแบบนี้ มีชาวพม่าพวกหนึ่งนำเข้ามาเล่นในงานที่มีกระบวนแห่เช่นบวชนาคทอดกฐิน เป็นต้น และนิยมเล่นกันเป็นที่รื่นเริง สนุกสนานในเทศกาลสงกรานต์และเล่นกันแพร่หลายไปแทบทุกหัวบ้านหัวเมือง วงหนึ่งๆ จะใช้กลองยาวหลายลูกก็ได้ เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงร่วม มีฉิ่ง, ฉาบเล็ก, กรับ, โหม่งเรียกการเล่นชนิดนี้ว่า “เถิดเทิง” หรือ “เทิงกลองยาว” ที่เรียกเช่นนี้เข้าใจว่า เรียกตามเสียงกลองที่ตีและตามรูปลักษณะกลองยาว





รูปที่ 15 :กลองยาว



ที่มา : <http://www.thaitambon.com>

4.2.6 กระบวนท่ารำชุดมั่งรายกะยอฉะวาทรวงพล



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1 ทำยืน		<p>ทิส : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า เท้าขวาจรดจมูกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ด้านหลัง ด้านหลังซ้าย มือขวาถืออาวุธอยู่ระดับวงล่าง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>
2 ท่าเดิน		<p>ทิส : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าระดับ สะโพก กดข้อมือลงแล้วตั้ง ข้อมือขึ้น มือซ้ายอยู่ด้านหน้าระดับสะโพก หยิบจับแล้วเคลื่อนมือไปข้าง ลำตัว แล้วตั้งวง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
3 ท่าเดิน		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าระดับสะโพก กดข้อมือลงเคลื่อนมือไปข้างลำตัวแล้วตั้งข้อมือขึ้น มือซ้ายอยู่ด้านหน้าระดับสะโพก หยิบจีบแล้วตั้งวง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 2-3 สลับกัน ทั้งหมด 4 จังหวะ</p>
4 เท้าฉาก		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้างจรดจมูกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าระดับวงล่าง มือซ้ายจีบกรายมือออกตั้งวงแขน ตั้งระดับไหล่ มือเท้าที่กด</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายเล็กน้อย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
5 ทำยิ้ม		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้างจรดจุมกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่าง มือซ้ายคว่ำมือ จับที่ระดับปาก</p> <p>ไหล่ : ตรง ตีไหล่ตามจังหวะ</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายเล็กน้อย</p>
6 ทำดูบ หนด		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้างจรดจุมกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่าง มือซ้ายนิ้วชี้และนิ้วกลางเหยียด ตั้ง นิ้วที่เหลืองอเก็บที่อุ้งมือ ใช้นิ้วชี้ปาดเหนือริมฝีปาก ด้านขวา เปลี่ยนใช้นิ้วชี้ปาดเหนือริม ฝีปากด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : ตีไหล่ตามจังหวะ</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายแล้วเปลี่ยนเอียง ขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>7</p> <p>ท่าเรียก</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า เียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า เปลี่ยนเท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าระดับวงล่าง มือซ้ายอยู่ด้านหน้าระดับอกกดปลายมือลงจีลกริดนิ้ว เคลื่อนมือเข้าหาตัว</p> <p>ไหล่ : กล่อมไหล่ตามจังหวะ พร้อมกัน โยกตัว</p> <p>ศีรษะ : เียงศีรษะตามการกล่อมไหล่</p>
<p>8</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธด้านหน้าระดับวงล่าง มือขวาชี้นิ้วลงแล้วหงายมือ เคลื่อนมือออกจากลำตัว</p> <p>ไหล่ : กล่อมไหล่ตามจังหวะ พร้อมกัน โยกตัว</p> <p>ศีรษะ : เียงศีรษะตามการกล่อมไหล่</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
9		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ขาเหยียดตั้ง เท้าซ้ายอยู่ด้านข้างจรดงอกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่าง มือขวาชี้นิ้วตั้งข้อมือแขนตั้ง ระดับไหล่ แล้วกดข้อมือลง เคลื่อนมือเข้าหาลำตัว</p> <p>ไหล่ : ตีไหล่ตามจังหวะ</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายเล็กน้อย</p>
10 ท่ารวม มือ		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือทั้งสองรวมมือด้านหน้า ระดับเอว มือขวาถืออาวุธคว่ำ มือ มือซ้ายคว่ำมือบนมือขวา</p> <p>ไหล่ : กล่อมตามจังหวะพร้อมการโยก ตัว</p> <p>ศีรษะ : เอียงศีรษะตามการกล่อมไหล่</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
11 ทำยิ้ม		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้างจรดจุกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่าง มือซ้ายคว่ำมือ จีบที่ระดับปาก</p> <p>ไหล่ : ตรง ตีไหล่ตามจังหวะ</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายเล็กน้อย</p>
12 ทำดูบ หนด		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้างจรดจุกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่าง มือซ้ายนิ้วชี้และนิ้วกลางเหยียด ตั้ง นิ้วที่เหลืองอเก็บที่อุ้งมือ ใช้ นิ้วชี้ปากเหนือริมฝีปากด้านขวา เปลี่ยนใช้นิ้วชี้ปากเหนือริม ฝีปากด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : ตีไหล่ตามจังหวะ</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายแล้วเปลี่ยนเอียงขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
13		<p>ทิส : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ย่อเข่า เท้าซ้ายอยู่ด้านข้าง จรดจมูก เท้า งอเข่า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธหักข้อมือขึ้น งอศอกให้เป็นเหลี่ยม อยู่ข้าง ลำตัว มือซ้ายตั้งวง งอศอกให้เป็น เหลี่ยม อยู่ข้างลำตัว</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา เปิดคางขึ้น</p>
14		<p>ทิส : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ย่อเข่า เท้าขวาอยู่ด้านข้าง จรดจมูก เท้า งอเข่า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธคว่ำมือ อยู่ ข้างหน้าระดับอก ยกศอกขึ้น มือซ้ายแบหงาย ตั้งแขนระดับ ไหล่</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย เปิดคางขึ้น</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 13-14 สลับกัน จนหมดจังหวะ</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
15		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือทั้งสองอยู่ด้านหน้า มือซ้ายตั้งวง มือขวาทืออาวุธหักข้อมือเข้าหา ลำแขน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
16		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ย่อเข้า กระดกเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายแบหงายตั้งแขนระดับ ไหล่ มือขวาทืออาวุธตั้งข้อมือแขนตั้ง ระดับไหล่</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
17		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า เท้าซ้ายจรดมุกเท้า</p> <p>มือ : มือทั้งสองอยู่ด้านหน้า มือซ้ายตั้งวง มือขวาถืออาวุธหักข้อมือเข้าหา ลำแขน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายก้มตัวลงข้างหน้า เล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>
18		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ย่อเข่า กระดกเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายแบหงายตั้งแขนระดับ ไหล่ มือขวาถืออาวุธตั้งข้อมือแขน ตั้งระดับไหล่</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p> <p>ปฏิบัติท่าที่ 17-18 สลับกันจน หมดจังหวะ</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
19		<p>ทศ : ค้านขวา</p> <p>เท้า : ย่ำเท้าซ้าย - ขวา สลับกันตาม จังหวะ</p> <p>มือ : มือซ้ายแบหงายตั้งแขนระดับ ไหล่ มือขวาทืออาวุธตั้งข้อมือระดับ ไหล่</p> <p>ไหล่ : กระทบไหล่ขวาตามจังหวะการ ย่ำเท้า</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้ายเล็กน้อย</p>
20		<p>ทศ : ค้านขวา</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้าย - ขวา - ซ้าย ตะ เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายแบหงายรองรับปลาย อาวุธ มือขวาทืออาวุธอยู่ด้านหน้า ระดับอก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
21		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวา – ซ้าย – ขวา และ เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหงายแล้วม้วนมือ ออกตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธงอแขนข้าง ลำตัวระดับเอว</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 20-21 สลับกัน จนหมดจังหวะ</p>
22		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ย่อเข้า เท้าขวาวางส้นเท้าด้านข้างเท้า ซ้าย ย่อเข้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธแนบอาวุธไว้ที่ แผ่นหลัง มือซ้ายจับหงายที่อกด้านขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา หน้ามองด้านขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
23		<p>ทศ : ด่านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ย่อเข่า เท้าซ้ายวางส้นเท้าด้านข้างเท้า ขวา ย่อเข่า</p> <p>มือ : มือขวาควงอาวุธแนบปลายอาวุธ ไว้ที่อกข้างซ้าย มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ที่ ด้านหลังข้างซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย หน้ามองด้านซ้าย ปฏิบัติท่ารำที่ 22-23 สลับกัน จนหมดจังหวะ เดินเคลื่อนที่ เป็นรูปเลขแปดแนวนอน</p>
24		<p>ทศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ย่อเข่า เท้าขวาวางส้นเท้า ทอดขาไป ด้านหน้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธม้วนมือออกแล้ว ตั้งข้อมือ ทอดแขนไปตามขา ขวา มือซ้ายม้วนจีบออกตั้งวงข้าง สะโพกข้างซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา โน้มตัวไปข้างหน้า</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา มองไปข้างหน้า</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
25		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ย่อเข่า เท้าซ้ายวางส้นเท้า ทอดขาไป ด้านหน้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธม้วนมือออก แล้วตั้งข้อมือข้างสะโพกข้าง ขวา มือซ้ายม้วนจีบออกตั้งวง ทอด แขนไปตามขาซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายโน้มตัวไปข้างหน้า</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย มองไปข้างหน้า ปฏิบัติท่ารำที่ 24-25 สลับกัน จนหมดจังหวะ</p>
26		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย เขยียดขาตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้าง จรดจมูก เท้า ขาเขยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธระดับวงบน มือซ้ายตั้งวงล่าง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา มองไปทางไหล่ซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>27</p> <p>ท่าเรียก</p>		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่างให้ดาบพาดที่ลำแขนขวา มือซ้ายอยู่ด้านหน้าระดับอกกด ปลายมือลงจีลกริดนิ้ว เคลื่อน มือเข้าหาตัว</p> <p>ไหล่ : กล่อมไหล่ตามจังหวะ พร้อม กัน โยกตัว</p> <p>ศีรษะ : เอียงศีรษะตามการกล่อมไหล่</p>
<p>28</p> <p>ท่ารวม มือ</p>		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือทั้งสองรวมมือด้านหน้า ระดับเอว มือขวาถืออาวุธคว่ำ มือ มือซ้ายคว่ำมือบนมือขวา</p> <p>ไหล่ : กล่อมตามจังหวะพร้อมการโยก ตัว</p> <p>ศีรษะ : เอียงศีรษะตามการกล่อมไหล่</p>


ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>29</p> <p>ทำยิ้ม</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้าเฉียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง เท้าขวาอยู่ด้านข้างจรดงอกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธด้านหน้าระดับ วงล่างพาดอาวุธไว้ที่ลำ แขนขวา มือซ้ายคว่ำมือ จีบที่ระดับปาก</p> <p>ไหล่ : ติไหล่ตามจังหวะ</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายเล็กน้อย</p>
<p>30</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้าเวที</p> <p>เท้า : ซอยเท้าอยู่กับที่</p> <p>มือ : มือทั้งสองอยู่ระดับแก้มศีรษะ มือซ้ายจิบหงาย มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้ง วง</p> <p>ไหล่ : ก้มตัวลงเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : ก้มหน้าลงเล็กน้อย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
31 ท่าละ		ทิศ : ด้านหน้าเวที เท้า : ยืนบนเท้าขวา ยกเท้าซ้าย มือ : มือซ้ายตั้งบน มือขวาถืออาวุธ ฟาดอาวุธลงที่ ด้านข้างซ้าย ไหล่ : กดไหล่ซ้ายเล็กน้อย ศีรษะ : เอียงซ้ายเล็กน้อย หน้ามอง ด้านซ้าย
32 ท่าละ		ทิศ : ด้านหน้าเวที เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวา มือ : มือซ้ายตั้งบน มือขวาถืออาวุธ ฟาดอาวุธลงที่ ด้านข้างขวา ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย ศีรษะ : เอียงขวาเล็กน้อย หน้ามอง ด้านขวา

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
33		<p>ทิศ : ด้านหน้าเวที</p> <p>เท้า : วิ่งซอยเท้าเคลื่อนที่</p> <p>มือ : มือซ้ายจับส่งหลัง มือขวาควงอาวุธตั้งแขนระดับไหล่</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
34 ทำยืน		<p>ทิศ : ด้านหน้า เเยียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ขาเหยียดตั้ง เท้าซ้ายจรดงมูกเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธข้างลำตัวให้ คาบพาดที่ลำแขนขวา มือซ้ายวางมือที่หน้าขาซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เเยียงขวาเล็กน้อย</p>

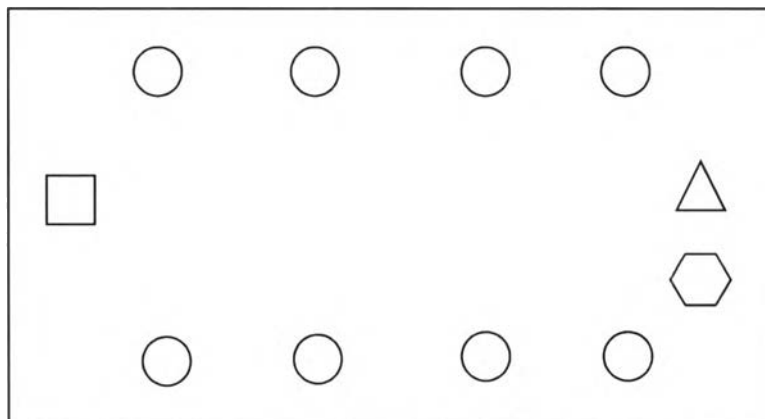
ลำดับท่า	ภาพท่าร่า	อธิบายท่าร่า
<p>35</p> <p>ท่ายกทัพ</p>		<p>ทิส : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือทั้งสองโกยมือขึ้น</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>
<p>36</p>		<p>ทิส : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายจรดจุมูกเท้า ขาเหยียด ตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธข้างลำตัวพาด ดาบที่ลำแขนขวา มือซ้ายขึ้นนิ้วค้อมือลง แขน ตั้งระดับไหล่</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวาเล็กน้อย มองไปทาง มือซ้าย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
37 ทำยืน		ทิศ : ด้านหน้าเวที เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายจรดจมูกเท้า ขาเหยียด ตั้ง มือ : มือขวาถืออาวุธข้างลำตัวพาด ดาบที่ลำแขนขวา มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ด้านหลัง ด้านซ้าย ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย ศีรษะ : เอียงขวาเล็กน้อย
38		ทิศ : ด้านหน้า เท้า : วางเท้าซ้ายเต็มเท้า ย่อเข่า เท้าขวาวางสั้นเท้า งอเข่าอยู่ ข้างเท้าซ้าย มือ : มือขวาควางอาวุธพาดดาบไว้ที่ หน้าอกซ้าย มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ด้านหลัง ด้านซ้าย ไหล่ : กดไหล่ขวา ศีรษะ : เอียงขวา หน้ามองข้างขวา

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
39		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : วางเท้าขวาเต็มเท้า ย่อเข้า เท้าซ้ายวางสั้นเท้า งอเข่าอยู่ ข้างเท้าขวา</p> <p>มือ : มือขวาควงอาวุธแล้วแนบ แผ่นหลัง มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ ด้านหลังด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย หน้ามองข้างซ้าย</p> <p>ปฏิบัติท่ารำที่ 38-39 สลับกับ เดินเคลื่อนทัพ</p>

4.2.7 แผนผังการใช้เวทีในการแสดงชุดม้งรายกะขอละวาตรวจพล

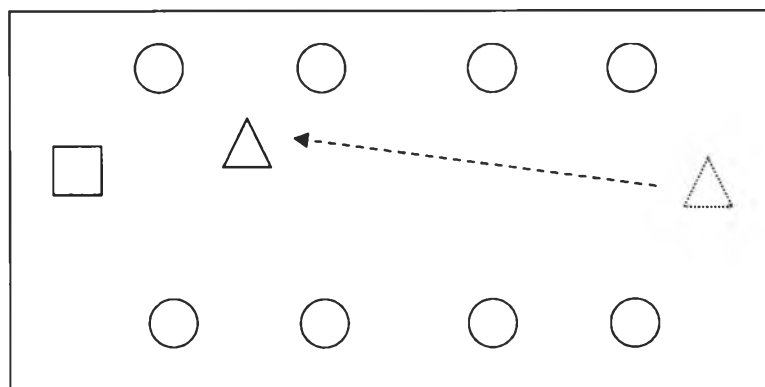
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (1)

คำอธิบายแผนผัง - ม้งรายกะขอละวาออกปรากฏตัวที่ด้านขวาของเวที

ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (2)

คำอธิบายแผนผัง - ม้งรายกะขอละวาเคลื่อนที่มายู่กลางกองทัพเพื่อรำอาวูธ

*หมายเหตุ

ม้งรายกะขอละวา



พลทหาร

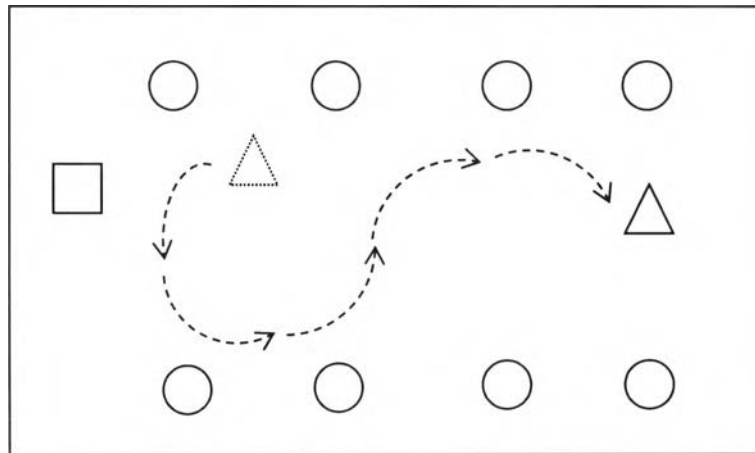


คนธง



ทหารถือกลด

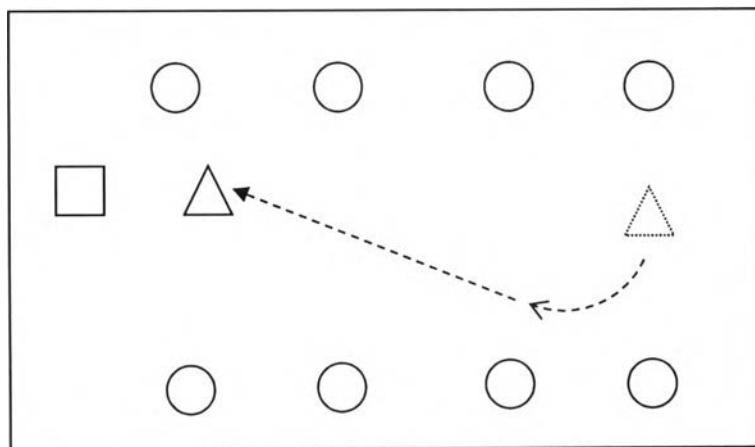
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (3)

คำอธิบายแผนผัง - มังรายกะขอลจะวาเคลื่อนที่เป็นเลขแปดแนวนอน

ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (4)

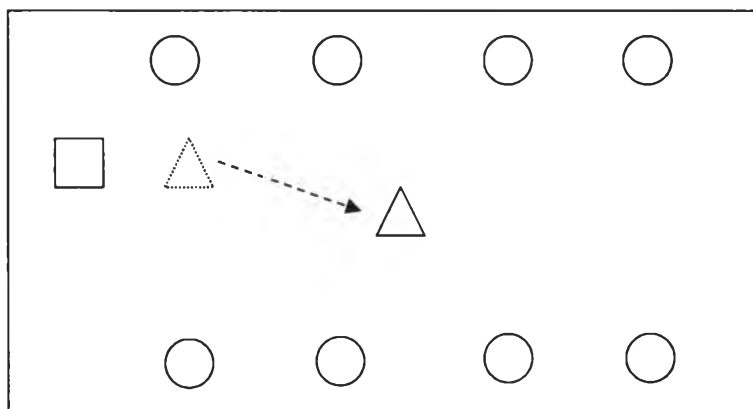
คำอธิบายแผนผัง - มังรายกะขอลจะวาเคลื่อนที่ไปยังคนธงเพื่อถามความพร้อมของกองทัพ

*หมายเหตุ

△ มังรายกะขอลจะวา ○ พลทหาร

□ คนธง

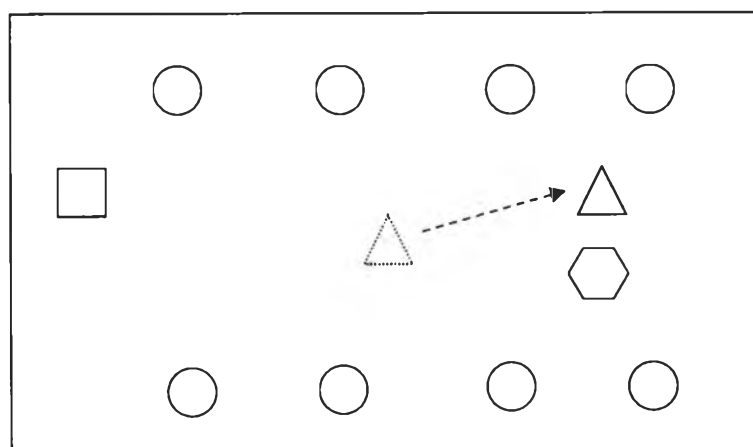
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (5)

คำอธิบายแผนผัง - มังรายกะขอจะวาเคลื่อนที่มายังตรงกลางเวที





ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (6)

คำอธิบายแผนผัง - มังรายกะขอจะวาเคลื่อนที่ไปประจำตำแหน่งเพื่อส่งเคลื่อนทัพ

*หมายเหตุ

- | | | | |
|---|----------------|---|------------|
|  | มังรายกะขอจะวา |  | พลทหาร |
|  | คนธง |  | ทหารถือกลด |

4.3 การรำตรองพลดาว จากเรื่องพญาผานอง ตอนศึกกรัก ตีกรบ ชุดขุนไสยศตรองพล

4.3.1 คุณลักษณะของผู้แสดงขุนไสยศตรองพล

จากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย จันทน์สุวรรณ ผู้ที่ได้รับบทบาทแสดงเป็นขุนไสยศและได้รับการถ่ายทอดทำรำขุนไสยศตรองพลจาก อาจารย์ถ่มมุต ยมะคุปต์ ได้ให้ข้อจำกัดของคุณลักษณะของผู้แสดงเป็นขุนไสยศไว้ดังนี้

“ขุนไสสนั้นเป็นคนที่นิสัยใจดีใจเมด้วย มีความอากัฏ จึงเป็นคนที่มีความอ่อนโยน นอบน้อม และเนื่องจากขุนไสสนั้นเป็นพระเอกของเรื่อง ผู้ที่ได้รับบทบาทนี้ต้องมีรูปร่างหน้าตาดี มีพื้นฐานการรำนานาฏศิลป์ไทยที่ดี มีความชำนาญในการรำอาวุธ มีความจำที่ดีเพื่อจดจำท่ารำได้อย่างแม่นยำ มีทักษะการฟังจังหวะและทำนองเพลง เพราะการแสดงชุดนี้การไม่มีเนื้อร้อง มีเพียงทำนองเพลง ดังนั้นผู้แสดงจึงต้องมีทักษะในการฟังเพลง เพื่อจะได้ปฏิบัติท่ารำได้อย่างถูกต้องและตรงกับจังหวะเพลง”⁴

4.3.2 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง

- | | |
|-----------------------------------|---|
| 1. เสื้อพระอินเครื่องแขนสั้นสีแดง | 2. พาทูร์ดสีเขียว |
| 3. เสื้อแขนกุศปักลายยันต์ | 4. กรองคอสีเขียว |
| 5. รัตสะเวยสีแดงขลิบเขียว | 6. สนับเพลาสีแดงขลิบเขียว |
| 7. ผ้าถุงสีเขียว | 8. ห้อยหน้า |
| 9. ห้อยข้าง | 10. ทับทรวง |
| 11. เข็มขัด | 12. สังวาล |
| 13. ตาบทิศ | 14. แหวนรอบ |
| 15. ปะวะหล้า | 16. กำไลแผง |
| 17. แหวน | 18. ผ้าพันศีรษะสีทองผูกเป็น โบว์ไว้ด้านหลัง |
| 19. เขี้ยวทอง | 20. ต่างหู |
| 21. กำไลข้อเท้า | |

⁴ สัมภาษณ์ ศุภชัย จันทน์สุวรรณ, ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (นาฏศิลป์) พ.ศ. 2548 ฉบับพิเศษ ศิลปนาฏดุริยางค์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์กระทรวงวัฒนธรรม, 30 กรกฎาคม 2555.



รูปที่ 16 : เครื่องแต่งกายขุนไสยศตรวจพล

ที่มา : ภาพบันทึกการแสดงละครพันทาง เรื่องพญาผานอง ตอน สี่รักสี่กรบ
วันที่ 18 สิงหาคม 2532 ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

4.3.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง

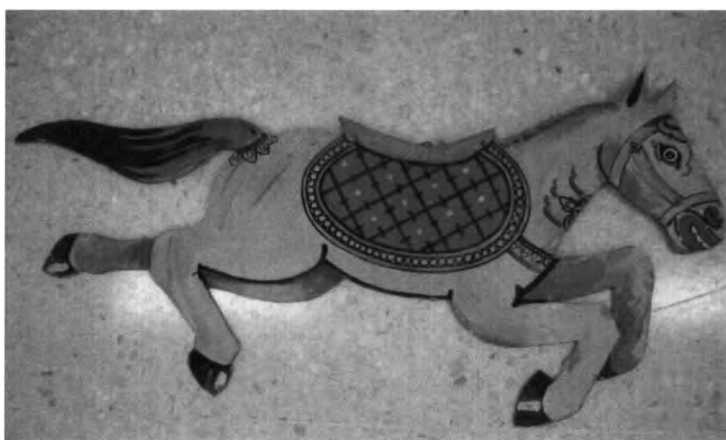
การแสดงชุดขุนไสยศตรวจพล มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดงคือ อาวุธดาบ ประเภทอาวุธสั้น ดาบเป็นอาวุธประจำตัวของขุนไสยศ มีความยาวประมาณ 71 เซนติเมตร ใบดาบมีความยาวประมาณ 51 เซนติเมตร ความกว้างนั้นประมาณสองถึงสามนิ้วมือ ด้ามจับยาวตั้งแต่ 20 เซนติเมตรขึ้นไปจนถึงประมาณหนึ่งศอก มีขนาดใหญ่พอหนึ่งกำมือ ทำให้น้ำหนักของด้ามถ่วงน้ำหนักกับใบดาบได้ตามสมควร ด้ามจับที่ยาวนั้นยังสามารถใช้เป็นเครื่องป้องกันช่วงแขนของผู้ใช้ได้อีกด้วย



รูปที่ 17 : อาวุธดาบ

ที่มา : <http://www.sartrayuth.org>

- ม้าแฉง เป็นอุปกรณ์ประเภทพาหนะที่ใช้ในการแสดงละคร เพื่อใช้สำหรับการเดินทาง ทำจากหนังสัตว์หรือกระดาษแข็ง นำมาวาดลวดลายแล้วลงสี ด้านในของม้าแฉงบริเวณหลังม้า จะต้องมีลวดที่ทำเป็นตะขอไว้สำหรับเกี่ยวกับเข็มขัดของผู้แสดง โดยเกี่ยวไว้ด้านขวาของผู้แสดง เพื่อแสดงถึงการเดินทางโดยการขี่ม้า



รูปที่ 18: ม้าแฉง

ที่มา : ผู้วิจัย

4.3.4 เพลงที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุดขุนไสยศตรวงพล มีเพลงประกอบการแสดงคือเพลงลาวกระแซ ซึ่งเป็นเพลงไทยที่มีสำเนียงลาว ลาวกระแซ เพลงลาวกระแซสองชั้น ทำนองเก่าประเภทหน้าทับสองไม้ มี 2 ท่อนสำเนียงลาว เพลงนี้เป็นเพลงสุดท้ายในตับลาวเจริญศรี นายเฉลิม บัวทังได้นำทำนองมาแต่ง

ขยายเป็นอัตราสามชั้นและแต่งตัดเป็นอัตราชั้นเดียวครบเป็นเถาทั้งทำนองดนตรีและทำนองร้องเมื่อ พ.ศ. 2501

4.3.5 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

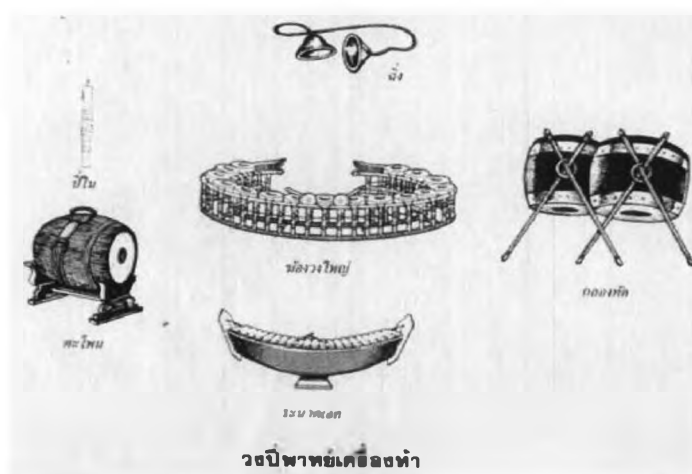
เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในการแสดงชุดขุนไสยศตรวงพลคือ วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ แล้วแต่โอกาสและสถานที่ที่แสดง หรืออาจใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม เนื่องจากวงปี่พาทย์ไม้นวมมีเสียงที่เบา นุ่มนวล เหมาะแก่การบรรเลงประกอบการแสดงละครรำ และเพิ่มเครื่องดนตรีที่มีสำเนียงลาวเข้าไปด้วย เช่น สะล้อ ซอ ซึง

วงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องประเภท“เครื่องตี” เป็นเครื่องดนตรีสำคัญหรือเป็นตัวเอก ได้แก่ ระนาด กับ ฉิ่งวง และมีเครื่องเป่าคือ ปี่ เป็นตัวสำคัญรองลงมา นอกจากนั้นมีเครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ตะโพน กลองทัด กลองสองหน้า และกลองแขก ปี่พาทย์นี้บางสมัยเรียกว่า “พิณพาทย์”

- วงปี่พาทย์เครื่องห้าเป็นวงปี่พาทย์ที่เป็นวงหลักมีจำนวนเครื่องดนตรีน้อยชิ้นที่สุด ดังนี้

- | | |
|--------------------|-------------------|
| 1. ปี่ใน 1 เลา | 2. ระนาดเอก 1 ราง |
| 3. ฉิ่งวงใหญ่ 1 วง | 4. กลองทัด 2 ลูก |
| 5. ตะโพน 1 ลูก | 6. ฉิ่ง 1 คู่ |

ในบางกรณีอาจใช้ฉาบ กรับ โหม่งด้วย



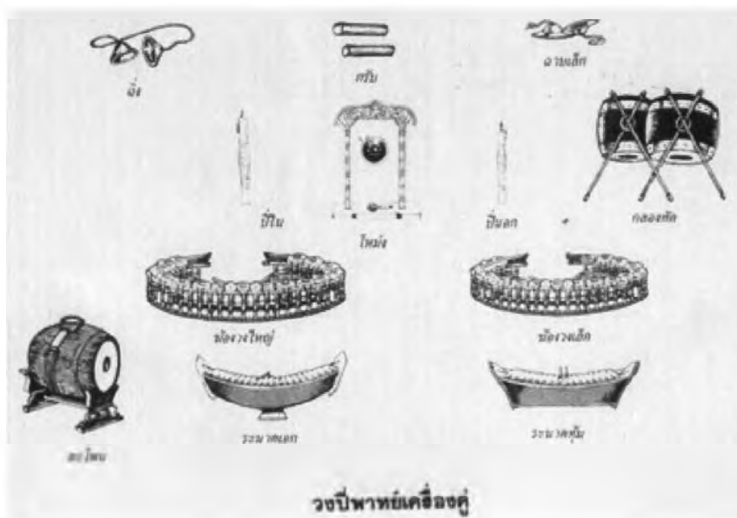
รูปที่ 19 : วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ที่มา : <http://www.google.co.th>

-วงปี่พาทย์เครื่องคู่ เป็นวงปี่พาทย์ที่ประกอบด้วยเครื่องทำทำนองเป็นคู่ เนื่องด้วยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้คิดเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้นอีก 2 อย่าง คือ ระนาดทุ้ม กับฆ้องวงเล็ก และนำเอาปี่นอกซึ่งใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์สำหรับการแสดงหนังใหญ่สมัยโบราณมา รวมเข้ากับวงปี่พาทย์เครื่องห้าที่มีอยู่เดิม มีเครื่องดนตรีดังนี้

1. ปี่ 1 คู่ คือ ปี่ในและปี่นอก
2. ระนาด 1 คู่ คือ ระนาดเอกและระนาดทุ้ม
3. ฆ้องวงเล็ก
4. ฆ้องวงใหญ่
5. กลองทัด 1 คู่
6. ตะโพน 1 ลูก
7. ฉิ่ง 1 คู่
8. ฉาบเล็ก 1 คู่
9. โหม่ง 1 ใบ
10. กลองสองหน้า 1 ลูก (บางที่ใช้กลองแขก 1 คู่ แทน)

ในบางกรณีอาจใช้รับด้วย



รูปที่ 20 : วงปี่พาทย์เครื่องคู่

ที่มา : <http://www.google.co.th>

- วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ คือวงปี่พาทย์เครื่องคู่ที่เพิ่มระนาดเอกเหล็กกับระนาดทุ้มเหล็ก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประดิษฐ์ขึ้นกลายเป็นวงปี่พาทย์ที่มีระนาด 4 ราง โดยตั้งระนาดเอกเหล็กที่ริมด้านขวามือและตั้งระนาดทุ้มเหล็กที่ริมด้านซ้ายมือ ซึ่งนักดนตรีนิยมเรียกกันว่า “เพิ่มหัวท้าย” วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวบางวงก็

เพิ่มกลองทัดรวมเป็น 3 ใบบ้าง 4 ใบบ้างส่วนฉาบใหญ่นำมาใช้ในวงปี่พาทย์ในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งมีเครื่องดนตรีดังนี้

- | | |
|------------------|-------------------|
| 1. ปี่ใน | 2. ปี่นอก |
| 3. ระนาดเอก | 4. ระนาดทุ้ม |
| 5. ระนาดเอกเหล็ก | 6. ระนาดทุ้มเหล็ก |
| 7. ฉิ่งวงใหญ่ | 8. ฉิ่งวงเล็ก |
| 9. ตะโพน 1 คู่ | 10. กลองทัด 1 คู่ |
| 11. ฉิ่ง 1 คู่ | 12. ฉาบเล็ก 1 คู่ |
| 13. โหม่ง 1 ใบ | |

ในบางกรณีอาจใช้กับด้วย

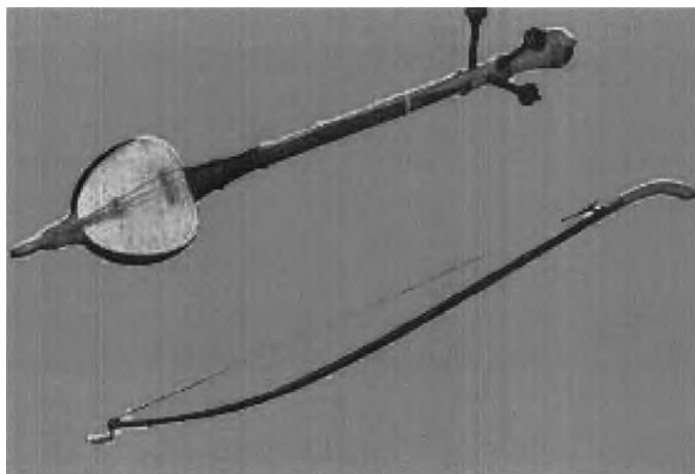


รูปที่ 21 : วงปี่พาทย์เครื่องใหญ่

ที่มา : <http://www.yala.riv.ac.th>

- สะล้อ เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองล้านนาชนิดหนึ่ง เป็นประเภทเครื่องสีซึ่งมีทั้ง 2 สายและ 3 สาย คันชักสำหรับสีจะอยู่ข้างนอกเหมือนคันชักซอสามสายสะล้อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าท้อหรือชะล้อนี้อาจมีรูปร่างคล้ายซอของภาคกลาง ใช้ไม้แผ่นบาง ๆ ปิดปากกะลาทำหลักที่หัวสำหรับพาดทองเหลือง ด้านหลังกะโหลกเจาะเป็นรูปลวดลายต่าง ๆ เช่น รูปหนุมานรูปหัวใจ ส่วนด้านล่างของกะโหลก เจาะทะลุลง ข้างล่าง เพื่อสอดคันทวนที่ทำด้วยไม้ชิงชันยาวประมาณ 64 เซนติเมตร ตรงกลางคันทวนมีร็อดอกทำด้วยหวายปลายคันทวนด้านบนเจาะรูสำหรับสอดลูกบิด ซึ่งมี 2 หรือ 3 อันสำหรับจับสายซอ จากปลายลูกบิดลงมาถึงด้านกลางของกะโหลกมีหย่องสำหรับหนูนสายสะล้อ

เพื่อให้เกิดเสียงเวลาตี คันชักสะล้อทำด้วยไม้ดัดเป็นรูปโค้งขึงด้วยหางม้าหรือพลาสติก เวลาตีใช้
 ยางสนดูทำให้เกิดเสียงได้สะล้อใช้บรรเลงประกอบการแสดงหรือบรรเลงร่วมกับบทร้องและ
 ทำนองเพลง ได้ทุกชนิดเช่น เข้ากับปี่ในวงช่างซอ เข้ากับซิ่งในวงพื้นเมือง หรือใช้เดี่ยวคลอร้องก็ได้



รูปที่ 22: สะล้อ

ที่มา : <http://www.google.co.th>

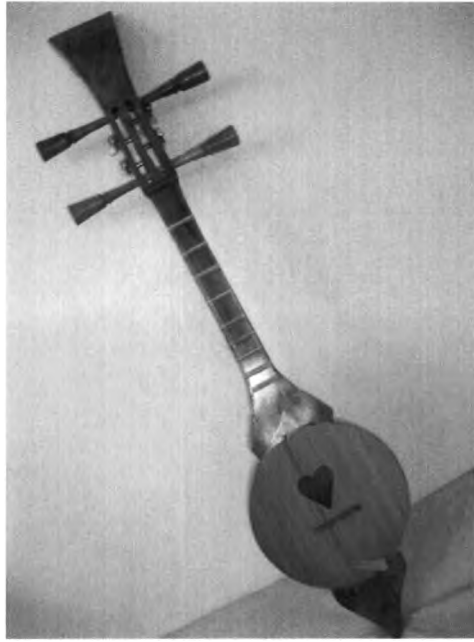
-ซอ เป็นเครื่องดนตรีไทยชนิดหนึ่งจำพวกเครื่องสายทำให้เกิดเสียงโดยการใช้คันชักตีเข้า
 กับสายที่ขึงเอาไว้ส่วนประกอบคือ คันทวน กะโหลก หน้าซอ มีสองสาย ตัวกะโหลกทำด้วย
 กะลามะพร้าวโดยตัดปาดกะลาออกเสียด้านหนึ่ง และใช้หนังลูกวัวขึงขึ้นหน้าซอ กว้างประมาณ 13
 - 14 เซนติเมตร เจาะกะโหลกให้ทะลุตรงกลางเพื่อใส่คันทวนที่ทำด้วยไม้จริง ผ่านกะโหลกลงไป
 ออกทะลุรูตอนล่างใกล้กะโหลกคันทวนซอผู้นี้ ยาวประมาณ 79 เซนติเมตร ใช้สายซอสองสายผูก
 ปลายทวนใต้กะโหลกแล้วพาดผ่านหน้าซอ ขึ้นไปผูกไว้กับลูกบิดสองอัน ลูกบิดซอผู้นี้ยาวประมาณ
 17 - 18 เซนติเมตร โดยเจาะรูคันทวนด้านบน แล้วสอดลูกบิดให้ทะลุผ่านคันทวนออกมาและใช้
 เชือกผูกรั้งกับทวนตรงกลางเป็นรัดอก เพื่อให้สายซอตึงและสำหรับเป็นที่กดสายได้รัดอกเวลาตี
 ส่วนคันสีของซอผู้นั้นทำด้วยไม้จริงยาวประมาณ 70 เซนติเมตร ใช้ขนหางม้าประมาณ 160 - 200
 เส้นตรงหน้าซอใช้ฝ้ายวนกลมๆ เพื่อทำหน้าที่เป็นหมอนหนุน สายให้พื้นหน้าซอด้านหลังของ
 กะโหลกซอ แกะสลักเป็นรูปลวดลายสวยงามและเป็นช่องทางให้เสียงออกด้านนี้ด้วย



รูปที่ 23: ซอ

ที่มา : <http://www.google.co.th>



-ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด มี 4 สาย แต่แบ่งออกเป็น 2 เส้น เส้นละ 2 สาย มีลักษณะคล้ายกระจับปี่แต่มีขนาดเล็กกว่า ความยาวทั้งคันทวนและกะโหลกรวมกันประมาณ 81 เซนติเมตร กะโหลกมีรูปร่างกลมวัดเส้นผ่าศูนย์กลางได้ประมาณ 21 เซนติเมตร ทั้งกะโหลกและคันทวนใช้ไม้เนื้อแข็งขึ้นเดียวคว้านตอนที่เป็นกะโหลกให้เป็นโพรง ตัดแผ่นไม้ให้กลมแล้วเจาะรูตรงกลางทำเป็นฝาปิดด้านหน้าเพื่ออุ้มเสียงให้กังวาน คันทวนเป็นเหลี่ยมแบนตอนหน้าเพื่อติดตะพานหรือนมรับนิ้ว จำนวน 9 อัน ตอนปลายคันทวนทำเป็นรูปโค้งและขุดให้เป็นร่อง เจาะรูสอดลูกบิดข้างละ 2 อัน รวมเป็น 4 อันสอดเข้าไปในร่อง สำหรับขึ้นสาย 4 สาย สายของซึ้งใช้สายลวดขนาดเล็ก 2 สาย และ สายใหญ่ 2 สายซึ่งเป็นเครื่องดีดที่ชาวไทยทางภาคเหนือนิยมนำมาเล่นร่วมกับปี่ซอ หรือ ปี่จุ่ม และสะล้อแบ่งตามลักษณะได้ 3 ประเภท คือ ซึ้งเล็ก ซึ้งกลาง และซึ้งหลวง (ซึ่งที่มีขนาดใหญ่)







รูปที่ 24 : ซึง



ที่มา : <http://www.google.co.th>



4.3.6 กระบวนท่ารำชุดขุนไยศตรวงพล


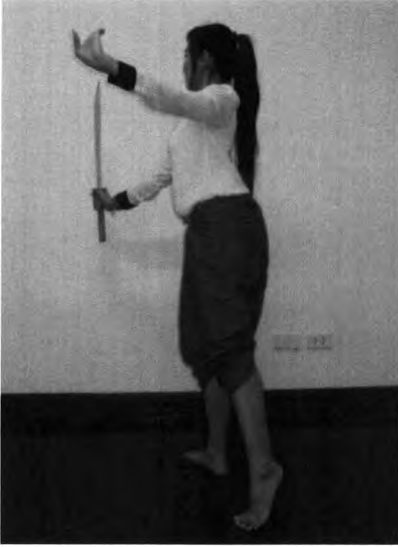
ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>1</p> <p>ท่าเดิน จังหวะที่ 1</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายหุบจีบแล้วปล่อยจีบตั้ง วงด้านข้างลำตัว มือขวาลืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
<p>2</p> <p>ท่าเดิน จังหวะที่ 2</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายหุบจีบแล้วปล่อยจีบตั้ง วงด้านข้างหน้าระดับชายพก มือขวาลืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>3</p> <p>ท่าเดิน</p> <p>จังหวะที่</p> <p>3</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายหุบจีบแล้วปล่อย จีบตั้งวงด้านข้างลำตัว มือขวาลืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
<p>4</p>		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจีบคว่ำข้างหน้า ระดับชายพก มือขวาลืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
5		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้างน้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงแขนตึงระดับไหล่ มือขวาถืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
6		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้างน้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงแขนตึงระดับไหล่ มือขวาถืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
7		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้างน้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงแขนตั้งระดับไหล่</p> <p>มือขวาถืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศिरษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
8 ทำยิ้ม		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเหลื่อมเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายกดปลายมือลง กรีดนิ้วจีบระดับปาก</p> <p>มือขวาถืออาวุธแนบแผ่นหลัง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศिरษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
<p>9</p> <p>ท่าเชิง เทียน</p>		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยกเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายแบหงายระดับชายพก มือขวาถืออาวุธตั้งด้านค้ำ อาวุธไว้บนมือซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
<p>10</p>		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่ เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหงายระดับชายพก มือขวาถืออาวุธด้านหน้า ระดับอก คว่ำด้านปลายอาวุธ ลง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
11		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : พลิกเท้าเปลี่ยน เท้าขวาก้าวข้าง ให้นำหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ ตั้งวงข้อมือขึ้น ระดับวง กลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
12		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าขวาอยู่ในลักษณะก้าวข้าง ยึดเข้าข้าง เท้าซ้ายอยู่ด้านข้างเท้าขวา เปิดสันเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ ตั้งวงข้อมือขึ้น ระดับวง กลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
13		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ยกเท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้ง วงข้อมือขึ้น ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
14		<p>ทศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : อยู่ในท่าที่ 13 หมุนตัวมา ด้านซ้าย น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย ยกเท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้ง วงข้อมือขึ้น ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
15		<p>ทศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง นำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้งวงข้อมือขึ้น ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
16		<p>ทศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าขวาอยู่ในลักษณะก้าวข้าง ยึดเข้าขึ้น เท้าซ้ายอยู่ด้านข้างเท้าขวา เปิดสันเท้า ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้งวงข้อมือขึ้น ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
17		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : นำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย ยกเท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้ง วงข้อมือขึ้น ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
18		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวายู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหางชายพก มือขวาถืออาวุธในลักษณะ คว่ำมือ ฟาดอาวุธลงที่ ด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
19		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาฟาดอาวุธลงที่ ด้านขวา แขนเหยียดตั้ง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
20		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหงายชายพก มือขวาถืออาวุธในลักษณะ คว่ำมือ ฟาดอาวุธลงที่ ด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
21		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาฟาดอาวุธลงที่ ด้านขวา แขนเหยียดตั้ง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
22		<p>ทิศ : ด้านหลัง</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหางชายพก มือขวาดึงอาวุธในลักษณะ คว่ำมือ ฟาดอาวุธลงที่ ด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
23		<p>ทิศ : ด้านหลัง</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาฟาดอาวุธลงที่ ด้านขวา แขนเหยียดตั้ง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
24		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหงายชายพก มือขวาถืออาวุธในลักษณะ คว่ำมือ ฟาดอาวุธลงที่ ด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
25		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาฟาดอาวุธลงที่ ด้านขวา แขนเหยียดตั้ง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
26		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
27		<p>ทิส : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย ประเท้าขวาแล้วยกเท้าขึ้น</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
28		<p>ทิส : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาถืออาวุธในลักษณะ ตั้งวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
29		<p>ทิศ : จากด้านขวาไปด้านหลัง</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้งวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา สะอึกตัวตามจังหวะแล้วค่อยๆ หมุนตัวไปทางด้านหลัง</p>
30		<p>ทิศ : จากด้านหลังไปด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าขวาอยู่ข้างหน้า เท้าซ้ายอยู่ข้างหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้งวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา สะอึกตัวตามจังหวะแล้วค่อยๆ หมุนตัวไปทางด้านซ้ายของเวที</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
31		<p>ทิศ : จากด้านซ้ายมาด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาอยู่ข้างหน้า เท้าซ้ายอยู่ข้างหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาถืออาวุธในลักษณะตั้งวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา สะอึกตัวตามจังหวะแล้ว ค่อยๆ หมุนตัวไปทาง ด้านหน้า</p>
32		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายจับหงายชายพก มือขวาถืออาวุธเหนือศีรษะ วาดแขนเป็นวงกลม</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
33		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน แขน ตั้งระดับไหล่</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
34		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา ประเท้าซ้ายแล้วยกเท้าขึ้น</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
35		<p>ทิส : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>
36		<p>ทิส : ด้านหลัง</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดสัน เท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย สะตุงตัวขึ้นตามจังหวะ หมุนตัวไปด้านหลังของ เวที</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
37		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย สะอึกตัวขึ้นตามจังหวะ หมุนตัวไปด้านซ้ายของเวที</p>
38		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน อยู่ ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย สะอึกตัวขึ้นตามจังหวะ หมุนตัวไปด้านหน้าของเวที</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
39		<p>ทิส : ด้านหน้า เถียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายจรดจมูกเท้าขวาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายกำมือหลวม งอ แขนอยู่ระดับหน้าขาขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : เียงข้างขวาเล็กน้อย</p>
40		<p>ทิส : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวไขว้หน้า เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายกำมือหลวม งอ แขนอยู่ระดับหน้าขาขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
41		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือขวาดึงอาวุธแนบแผ่นหลัง มือซ้ายกำมือหลวม งอแขนอยู่ระดับหน้าขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
42		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย เท้าขวาจรดงอกเท้าอยู่ด้านข้าง ขาเหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาดึงอาวุธระดับวงบน มือซ้ายตั้งวงระดับชายพก</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวาเล็กน้อย</p>


ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
43		<p>ทิศ : ด้านหน้า เฌียงซ้าย 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้ายแล้วเปลี่ยนถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธระดับเอวพาดอาวุธไว้ที่ลำแขน มือซ้ายตั้งวงข้างหน้า แล้วกดปลายนิ้วมือลงกรีดนิ้ว เคลื่อนมือเข้ามาใกล้ตัว</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้ายแล้วเปลี่ยนกดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้ายแล้วเปลี่ยนเอียงข้างขวา</p>
44		<p>ทิศ : ด้านหน้า เฌียงซ้าย 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา แล้วเปลี่ยนถ่ายน้ำหนักมาที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธระดับเอวพาดอาวุธไว้ที่ลำแขน มือขวาชี้นิ้วตั้งข้อมือขึ้นแขนตั้งระดับไหล่ วาดแขนจากด้านหน้าไปด้านข้างขวา แล้วเปลี่ยนกดข้อมือลง วาดแขนกลับมาด้านหน้า งอแขน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาแล้วเปลี่ยนกดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวาแล้วเปลี่ยนเอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
45		<p>ทิศ : ด้านหน้า เที่ยงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวา ยกเท้าซ้าย แล้ววางเท้าซ้ายก้าวข้าง</p> <p>มือ : มือทั้งสองอยู่ใกล้กัน ข้างหน้า มือซ้ายจับคว่ำ มือขวาถืออาวุธในลักษณะคว่ำมือ แล้วม้วนมือทั้งสองออก มือขวาถืออาวุธคว่ำมือ มือซ้ายคว่ำมือวางบนมือขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาแล้วเปลี่ยนกดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวาแล้วเปลี่ยนเอียงข้างซ้าย</p>
46		<p>ทิศ : ด้านหน้า เที่ยงซ้าย 45 องศา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวข้าง น้าหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือทั้งสองโกยมือขึ้นอยู่ข้างลำตัว</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
47		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย เท้าขวาจรดงอกเท้า ขา เหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธระดับวง ล่าง มือซ้ายชี้นิ้ว กดปลายมือ ลง แขนเหยียดตั้งไปทาง ด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวาเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : มองไปทางด้านซ้าย</p>
48		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย เท้าขวาจรดงอกเท้าข้างเท้า ซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธในลักษณะ หักข้อมือเข้าหาลำแขน ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
49		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ขยับเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับปรกข้าง มือขวาถืออาวุธในลักษณะ ตั้งวงอยู่ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
50		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ยกเท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธ ฟาดอาวุธ ลงข้างตัวด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
51		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวา</p> <p>มือ : มือซ้ายตั้งวงบน มือขวาถืออาวุธฟาดอาวุธ ลงข้างตัวด้านขวา</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
52		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : วิ่งซอยเท้าเคลื่อนที่</p> <p>มือ : มือซ้ายจับสังหลัง มือขวาตั้งแขน ควงอาวุธ</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง เคลื่อนที่ไปประจำ ตำแหน่ง</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
53		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายจรดมุกเท้า ขา เหยียดตั้ง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธแนบแผ่น หลัง มือซ้ายวางมือที่หน้าขาซ้าย</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
54		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธแนบแผ่น หลัง มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ที่ สะโพกข้างซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>

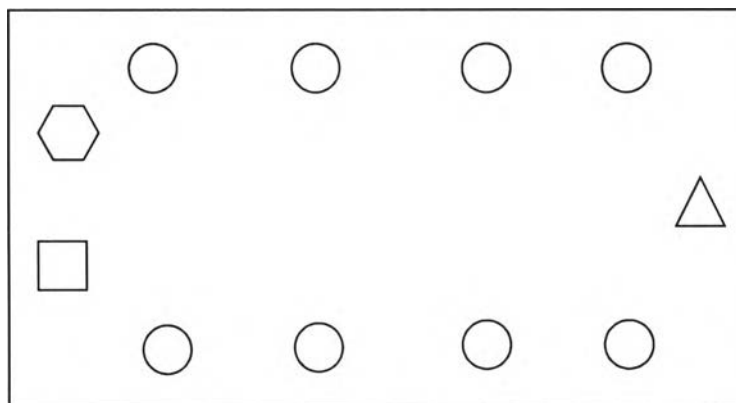
ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
55		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายก้าวข้าง น้ำหนักอยู่ที่เท้าขวา</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธแนบแผ่น หลัง มือซ้ายกำมือหลวมอยู่ที่ สะโพกข้างซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
56		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : เท้าขวาก้าวไขว้หน้า เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดสัน เท้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธระดับวง กลาง มือซ้ายจับกว้างอแขน ด้านข้าง</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างซ้าย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
57		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายยกข้าง</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธระดับวงล่าง มือซ้ายสอดจีบขึ้นแบหงาย ตั้งแขน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>
58		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายยกข้าง</p> <p>มือ : มือซ้ายจีบแล้วตั้งข้อมือขึ้น อยู่ที่เอวด้านขวา มือขวาดังข้อมือจับที่ด้าม อาวุธ อยู่ที่เอวด้านซ้าย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงข้างขวา</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
59		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย เท้าขวาโยกเท้าอยู่ที่ข้าง เท้าซ้าย</p> <p>มือ : มือซ้ายจับแล้วตั้งข้อมือขึ้น อยู่ที่เอวด้านขวา มือขวาตั้งข้อมือจับที่ด้าม อาวุธ อยู่ที่เอวด้านขวา</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

4.3.7 แผนผังการใช้เวทีในการแสดงชุดหุ่นโศกศตวรรษพล

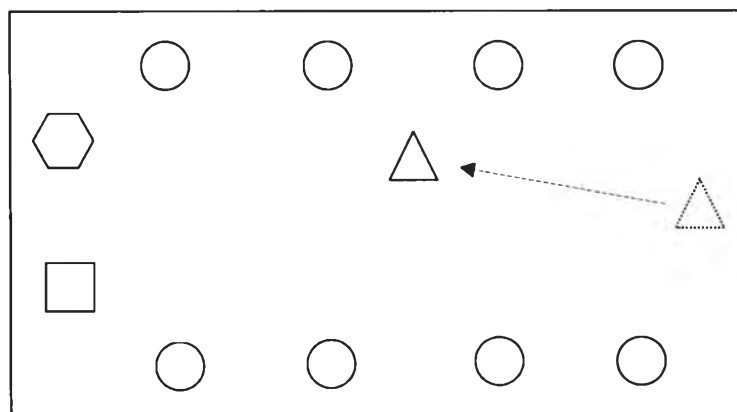
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (1)

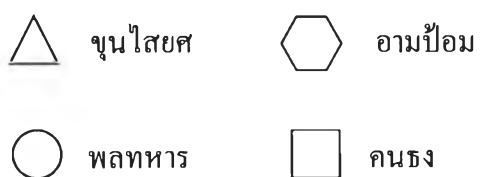
คำอธิบายแผนผัง - หุ่นโศกออกปรากฏกายที่ด้านขวาของเวที

ผู้ชม

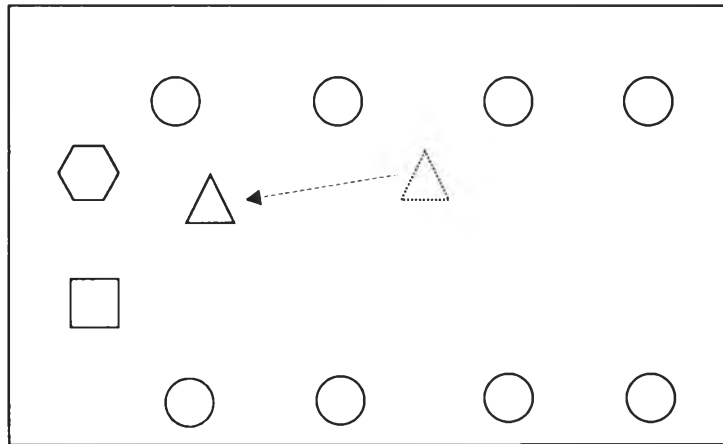


แผนผังการใช้พื้นที่เวที (2)

คำอธิบายแผนผัง - หุ่นโศกเคลื่อนที่ไปกลางกองทัพ เพื่อรำอาวูธ

*หมายเหตุ

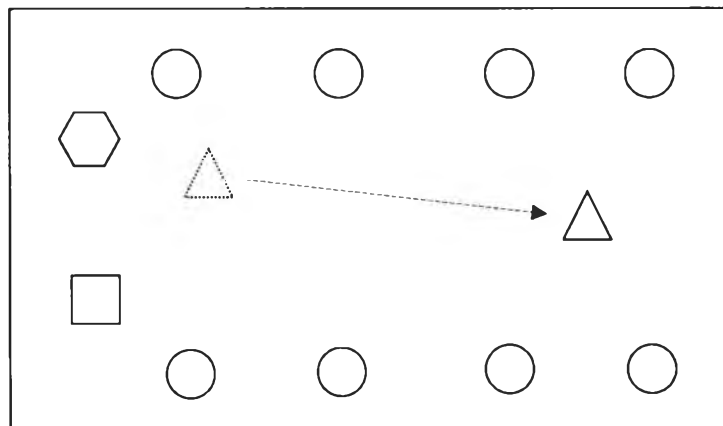
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (3)

คำอธิบายแผนผัง - ชุนไสยศเคลื่อนที่ไปถามความพร้อมก่อนถามป้อม

ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (4)

คำอธิบายแผนผัง - ชุนไสยศเคลื่อนที่เข้าประจำตำแหน่งเพื่อสั่งให้เคลื่อนที่

*หมายเหตุ

ชุนไสยศ



อามป้อม



พลทหาร



คนธง

4.4 การรำตรวจอพฉิน จากเรื่องราชาธิราช ตอนสมิงพระรามอาสา ชุดกามนีตรวจอพ

4.4.1 คุณลักษณะของผู้แสดงกามนีตรวจอพ

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ราชมพ โพรวิเวส ผู้ที่ได้รับบทบาทแสดงเป็นกามนี ได้ให้ข้อจำกัดของคุณลักษณะของผู้แสดงเป็นกามนีไว้ดังนี้

“กามนีเป็นแม่ทัพที่มีฝีมือมากของพระเจ้ากรุงจีน เป็นตัวละครที่มีรูปร่างสูงใหญ่ ร่างกายกำยำ เป็นแม่ทัพที่มีความเชี่ยวชาญและมีฝีมือในการใช้อาวุธ มีชั้นเชิงกลยุทธ์ในการทำศึก มีความกล้าหาญในการสงคราม ผู้ที่รับบทบาทนี้ควรมีคุณลักษณะคือ รูปร่างสูงใหญ่ มีทักษะความชำนาญในการใช้อาวุธอย่างคล่องแคล่ว ท่วงท่าแข็งแกร่ง สง่างาม กระฉับกระเฉง ว่องไว มีความเด็ดเดี่ยว มีทักษะอย่างดีในการฟังจังหวะเพลง มีทักษะอย่างดีในการจดจำท่ารำ ควรมีความขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อม เพื่อรำกระบวนทำให้ถูกต้องและลงตามจังหวะเพลง”

4.4.2 เครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดง

การแต่งกายของกามนีในการแสดงชุดกามนีตรวจอพ มีดังนี้

1. ศีรษะจีน
2. ขนนก
3. โบว์
4. เสื้อ
5. กางเกง
6. ธง
7. รองเท้า



รูปที่ 25: เครื่องแต่งกายของกามนี
ที่มา : <http://www.facebook.com>



รูปที่ 26: อาจารย์จุตชาติ อรัณยะนาค
ที่มา : <http://www.google.co.th>

4.4.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการแสดง



รูปที่ 27: อาวุธทวนจีน

ที่มา : <http://www.facebook.com>

4.4.4 เพลงที่ใช้ในการแสดง

การแสดงชุดกามนีตรวพลคือ เพลงจีนฮ่อแห่ มีอัตราจังหวะสองชั้น นิยมบรรเลงด้วยแตรสังข์สำหรับพระมหากษัตริย์เสด็จออกขุนนาง ลีลาทำนองของเพลงนี้คือคักสนุกสนาน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริศรานุกติววงศ์ทรงนำเพลงนี้บรรจุนับจูล่ง ต่อมาในปี พ.ศ. 2474 หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นำทำนองเพลงนี้ไปแต่งขยายเป็นอัตราจังหวะสามชั้น เรียกชื่อใหม่ว่า เพลงจีนนำเสด็จ

4.4.5 เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดง

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงในการแสดงชุดกามนีตรวพลคือ วงปี่พาทย์เครื่องห้า วงปี่พาทย์เครื่องคู่ หรือวงปี่พาทย์เครื่องใหญ่ แล้วแต่โอกาสและสถานที่ที่แสดง หรืออาจใช้วงปี่พาทย์ไม้นวม เนื่องจากวงปี่พาทย์ไม้นวมมีเสียงที่เบา นุ่มนวล เหมาะแก่การบรรเลงประกอบการแสดงละครรำ และเพิ่มเครื่องดนตรีที่มีสำเนียงพม่าเข้าไปด้วย เช่น กลองยาว เปิงมาง

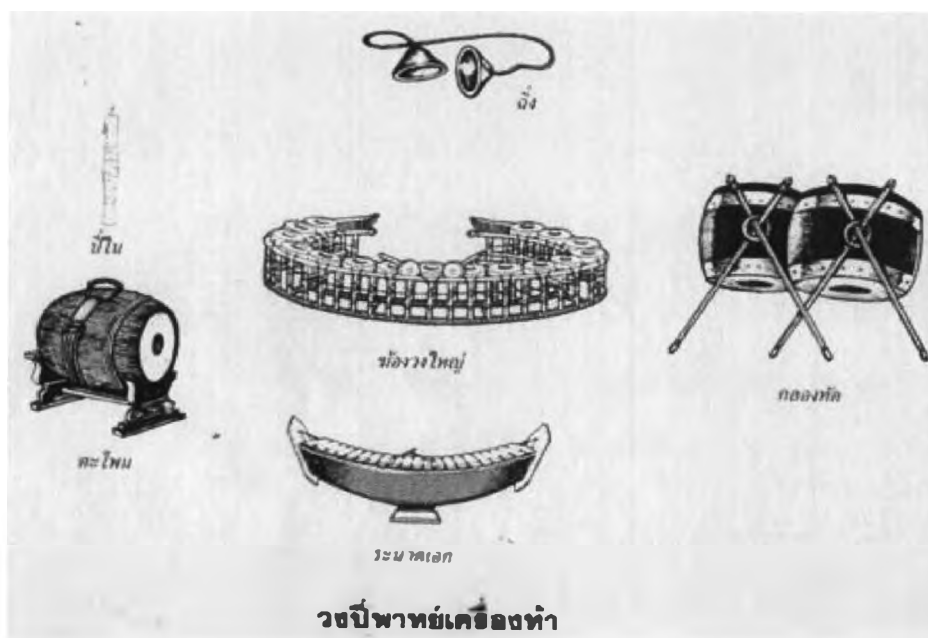
วงปี่พาทย์เป็นวงดนตรีที่ประกอบด้วยเครื่องประเภท“เครื่องตี” เป็นเครื่องดนตรีสำคัญหรือเป็นตัวเอก ได้แก่ ระนาด กับ ซ้องวง และมีเครื่องเป่าคือปี่ เป็นตัวสำคัญรองลงมา นอกจากนั้นมี

เครื่องประกอบจังหวะอื่นๆ เช่น กลอง ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ตะโพน กลองทัด กลองสองหน้า และ กลองแขก ปี่พาทย์นี้บางสมัยเรียกว่า “พิณพาทย์”

- วงปี่พาทย์เครื่องห้าเป็นวงปี่พาทย์ที่เป็นวงหลักมีจำนวนเครื่องดนตรีน้อยชิ้นที่สุด ดังนี้

- | | |
|--------------------|-------------------|
| 1. ปี่ใน 1 เล้า | 2. ระนาดเอก 1 ราง |
| 3. ฆ้องวงใหญ่ 1 วง | 4. กลองทัด 2 ลูก |
| 5. ตะโพน 1 ลูก | 6. ฉิ่ง 1 คู่ |

ในบางกรณีอาจใช้ฉาบ กรับ โหม่งด้วย



รูปที่ 28 : วงปี่พาทย์เครื่องห้า

ที่มา : <http://www.google.co.th>

- วงปี่พาทย์เครื่องคู่ เป็นวงปี่พาทย์ที่ประกอบด้วยเครื่องทำทำนองเป็นคู่ เนื่องด้วยในรัชสมัย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีผู้คิดเครื่องดนตรีเพิ่มขึ้นอีก 2 อย่าง คือ ระนาดทุ้ม กับ ฆ้องวงเล็ก และนำเอาปี่นอกซึ่งใช้ในการบรรเลงปี่พาทย์สำหรับการแสดงหนังใหญ่สมัยโบราณมา รวมเข้ากับวงปี่พาทย์เครื่องห้าที่มีอยู่เดิม มีเครื่องดนตรีดังนี้

- | | |
|---------------------------------|---|
| 1. ปี่ 1 คู่ คือ ปี่ในและปี่นอก | 2. ระนาด 1 คู่ คือ ระนาดเอกและระนาดทุ้ม |
| 3. ฆ้องวงเล็ก | 4. ฆ้องวงใหญ่ |
| 5. กลองทัด 1 คู่ | 6. ตะโพน 1 ลูก |



รูปที่ 31: กลองจิ้ง

ที่มา :<http://www.google.co.th>

-ฉาบเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ทำด้วยโลหะคล้ายฉิ่งแต่หล่อให้บางกว่า ฉาบมี 2 ชนิดคือ ฉาบเล็กและฉาบใหญ่ ฉาบเล็กมีขนาด ที่วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 12-14 เซนติเมตร ส่วนฉาบใหญ่มีขนาดที่วัดผ่านศูนย์กลางประมาณ 24-26 เซนติเมตร เวลาบรรเลงใช้ 2 ฝ่ามือตีกระทบกันให้เกิดเสียงตามจังหวะเมื่อฉาบทั้งสองข้างกระทบกันขณะตีประกบกันก็ จะเกิดเสียงฉาบแต่ถ้าตีแล้วเปิดเสียงก็จะได้ยินเป็นแฉ่ง แฉ่ง แฉ่งเป็นต้น



รูปที่ 32: ฉาบ

ที่มา :<http://www.google.co.th>

-กลองต็อก เป็นกลองจีนชนิดหนึ่ง มีขนาดเล็ก หุ่นกลองหนา ขึ้นหนังสองหน้า หน้าทั้งสองมีขนาดเท่ากัน ตีหน้าเดียวโดยใช้ไม้ขนาดเล็ก



รูปที่ 33: กลองต็อก

ที่มา : <http://www.google.co.th>



-ม้าล้อเครื่องตีเป็นแผ่นโลหะผสม รูปคล้ายถาด ใช้ตีเมื่อแห่เจ้าหรือเล่นจ๊วแผ่นโลหะสัมฤทธิ์ รูปคล้ายถาด ตีให้มีเสียงดัง เป็นของจีนใช้







รูปที่ 34: ม้าล้อ



ที่มา : <http://www.108travels.com>



4.4.6 กระบวนท่ารำกามนีตรวพล



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
1		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าขวาออกมา เท้าซ้ายอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธอยู่ด้านข้าง ลำตัว งอแขนเล็กน้อย มือซ้ายแบหงายงอนิ้วตามสบาย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>
2		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ก้าวเท้าซ้ายออกมา เท้าขวาอยู่ด้านหลังเปิดส้นเท้า</p> <p>มือ : มือขวาทืออาวุธอยู่ด้านข้าง ลำตัว งอแขนเล็กน้อย มือซ้ายแบหงายงอนิ้วตามสบาย</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
3		<p>ทิศ : ด้านหน้า เอียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักบนเท้าทั้งสองข้าง เท้าแยกจากกันพอประมาณ</p> <p>มือ : มือขวาดึงอาวุธอยู่ด้านข้าง ลำตัว งอแขนเล็กน้อย มือซ้ายแบหงายงอนิ้วตามสบาย</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
4		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ยกเท้าซ้ายด้านหน้า รุ่มปลายเท้าลง</p> <p>มือ : มือขวาดึงอาวุธอยู่ด้านหน้า ในลักษณะหักข้อมือเข้าหาลำแขน งอแขนระดับหน้าอก มือซ้ายจับมือแบบจิ้นอยู่ด้านหน้า งอแขนระดับหน้าอก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
5		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : วิ่งชอยเท้าเคลื่อนที่</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านหน้า ในลักษณะหักข้อมือเข้าหาลำ แขน งอแขนระดับหน้าอก มือซ้ายจับมือแบบจีนอยู่ ด้านหน้า งอแขนระดับ หน้าอก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย วิ่งชอยเท้าเคลื่อนที่เป็น วงกลม</p>
6		<p>ทิศ : ด้านซ้าย</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา เท้าซ้ายอยู่ด้านหลัง ยกเท้า ขึ้น งอขา งุ่มปลายเท้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านหน้า ในลักษณะหักข้อมือเข้าหาลำ แขน งอแขนระดับหน้าอก มือซ้ายจับมือแบบจีนอยู่ ด้านหน้า งอแขนระดับ หน้าอก</p> <p>ไหล่ : ก้มตัวลงเล็กน้อย</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
7		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักบนเท้าทั้งสองข้าง เท้าแยกจากกันพอประมาณ</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธระดับวง กลาง มือซ้ายจับมือแบบจีนอยู่ ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
8		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ขาเหยียดตั้ง ยกเท้าขวาด้านหน้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับแบบจีนระดับวง บน มือขวาจับอาวุธคว่ำมือ ให้ ด้านปลายอาวุธขัดที่เท้า ด้าน ด้ามอาวุธขัดที่ไหล่ขวา</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
9		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาข้างหน้า</p> <p>มือ : มือขวาจับแบบจีนระดับวง บน มือซ้ายจับแบบจีนให้หลังมือ อยู่ที่ด้านนอกของแขนขวา เคลื่อนมือซ้ายจากข้อมือขวา ไปจนถึงต้นแขนขวา</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
10		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาข้างหน้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับแบบจีนระดับวง บน มือขวาจับแบบจีนให้หลังมือ อยู่ที่ด้านนอกของแขนซ้าย เคลื่อนมือขวาจากข้อมือซ้าย ไปจนถึงต้นแขนซ้าย</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>



ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
11		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาข้างหน้า</p> <p>มือ : มือทั้งสองจีบแบบจีนอยู่ใกล้ กันที่หน้าอก</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
12		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาข้างหน้า</p> <p>มือ : มือทั้งสองจีบแบบจีนแยก ออกจากกันอยู่ระดับวงกลาง</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

ลำดับท่า	ภาพท่าร่า	อธิบายท่าร่า
13		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาข้างหน้า</p> <p>มือ : มือทั้งสองขยับที่หมวกให้ กระชับ</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
14		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย กระโดดแล้วยกเท้าขวา ข้างหน้า</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธอยู่ด้านหลัง ข้างซ้าย มือขวาใช้ฝ่ามือตบที่หน้าแข้ง ข้างขวา</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
15		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าซ้าย ยกเท้าขวาข้างหน้า</p> <p>มือ : มือซ้ายจับแบบจิ้นระดับวง บน มือขวาจับแบบจิ้นให้หลังมือ อยู่ที่ด้านนอกของแขนซ้าย เคลื่อนมือขวาจากข้อมือซ้าย ไปจนถึงต้นแขนซ้าย</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>
16		<p>ทิศ : ด้านหน้า เฉียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักบนเท้าทั้งสองข้าง เท้าแยกจากกันพอประมาณ</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านหลัง ข้างซ้าย มือขวาใช้ฝ่ากุ่มที่หัวเข่ามัด</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
17		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : วิ่งชอยเท้าเคลื่อนที่</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านหน้า ในลักษณะหักข้อมือเข้าหาลำ แขน งอแขนระดับหน้าอก มือซ้ายจับมือแบบจิ้นอยู่ ด้านหน้า งอแขนระดับ หน้าอก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย วิ่งชอยเท้าเคลื่อนที่เป็น วงกลม</p>
18		<p>ทศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : ยืนบนเท้าขวา ยกเท้าซ้าย รุ่มปลายเท้าลง</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธอยู่ด้านหลัง ข้างซ้าย มือขวาจับแบบจิ้นระดับวง บน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศีรษะ : เอียงขวา</p>

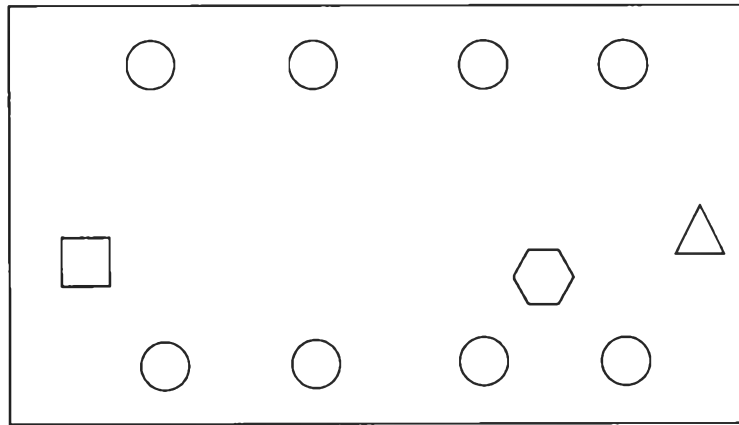
ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
19		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าขวาวางเต็มเท้า ขาเหยียดตั้ง นำหนักอยู่บนเท้าขวา เท้าซ้ายอยู่ด้านข้าง ขาเหยียดตั้ง เปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธอยู่ด้านหลัง ด้านซ้าย มือขวาจับแบบจีนจับที่ขนนกบนศირษะแล้วเคลื่อนมือ ออกอยู่ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ขวา</p> <p>ศิริษะ : เอียงข้างขวา</p>
20		<p>ทิศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : เท้าซ้ายวางเต็มเท้า ขาเหยียดตั้ง นำหนักอยู่บนเท้าซ้าย เท้าขวาวอยู่ด้านข้าง ขาเหยียดตั้ง เปิดสันเท้า</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านหน้า ให้ด้ามอาวุธติดพื้น มือขวาจับแบบจีนจับที่ขนนกบนศิริษะแล้วเคลื่อนมือ ออกอยู่ระดับวงบน</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศิริษะ : เอียงข้างซ้าย</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
21		<p>ทศ : ด้านหน้า</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักบนเท้าทั้งสองข้าง เท้าแยกจากกันพอประมาณ</p> <p>มือ : มือทั้งสองจับอาวุธระดับอก โดยที่ให้ด้ามอาวุธติดพื้น ตั้ง อาวุธให้ตรง</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง แล้วเคลื่อนลำตัวเป็นวงกลม</p>
22		<p>ทศ : ด้านหน้า เียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักบนเท้าทั้งสองข้าง เท้าแยกจากกันพอประมาณ</p> <p>มือ : มือซ้ายถืออาวุธอยู่ด้านหลัง ด้านซ้าย มือขวาแบงายองนิ้วตาม สบาย</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

ลำดับท่า	ภาพท่ารำ	อธิบายท่ารำ
23		<p>ทิศ : ด้านขวา</p> <p>เท้า : วิ่งซอยเท้าเคลื่อนที่</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านหน้า ในลักษณะหักข้อมือเข้าหา ลำแขน งอแขนระดับ หน้าอก มือซ้ายจับมือแบบจิ้นอยู่ ด้านหน้า งอแขนระดับ หน้าอก</p> <p>ไหล่ : กดไหล่ซ้าย</p> <p>ศีรษะ : เอียงซ้าย วิ่งซอยเท้าเคลื่อนที่เป็น วงกลม</p>
24		<p>ทิศ : ด้านหน้า เฉียงขวา 45 องศา</p> <p>เท้า : ยืนน้ำหนักบนเท้าทั้งสองข้าง เท้าแยกจากกันพอประมาณ</p> <p>มือ : มือขวาถืออาวุธอยู่ด้านข้าง ลำตัว งอแขนเล็กน้อย มือซ้ายแบงหางอนิ้วตาม สบาย</p> <p>ไหล่ : ตรง</p> <p>ศีรษะ : ตรง</p>

4.4.7 แผนผังการใช้เวทีในการแสดงชุดกามนีตรวจพล

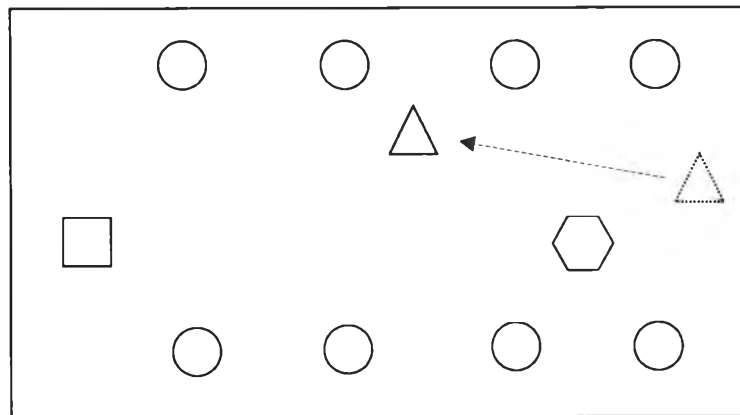
ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (1)

คำอธิบายแผนผัง - กามนีออกปรากฏตัวทางด้านขวาของเวที

ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (2)

คำอธิบายแผนผัง - กามนีเคลื่อนที่ไปยังกลางกองทัพบเพื่อรำรำกระบวนท่า

*หมายเหตุ



กามนี



โจเปียว

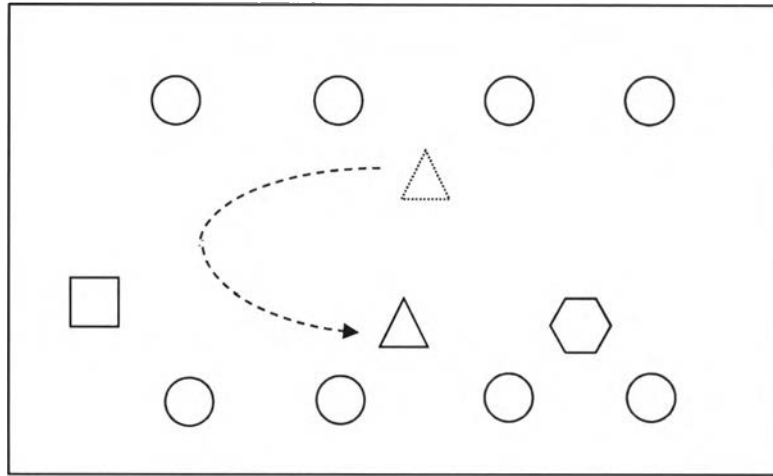


พลทหาร



คนธง

ผู้ชม



แผนผังการใช้พื้นที่เวที (3)

คำอธิบายแผนผัง - กามนีเคลื่อนที่เข้าประจำตำแหน่ง

*หมายเหตุ

กามนี



โจเปียว



พลทหาร



คนธง